

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 24-24. Glavni urednik: Rado Jančič, odgovorni urednik: Lovro Potocnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV.

Celovec, petek, 30. januar 1959

Štev. 5 (872)

Kako bo s pomočjo
gospodarsko zaostalim krajem?

Ker spada med tako imenovana gospodar-
sko zaostala področja Avstrije tudi južna Ko-
roška, je vsekakor zanimivo, da si nekoliko
bližje ogledamo problem, o katerem je v zad-
njem času precej govorila: namreč posebno po-
moč, ki jo nameravajo dati na razpolago
za industrijski razvoj teh krajev.

V ta namen je bila na Dunaju ustanovlje-
na posebna komunalno-kreditna delniška
družba, ki trenutno razpolaga s sredstvi v vi-
šini 180 milijonov šilingov. Ta denar bo za-
interesiranim občinam dajala na razpolago v
obliki nizko obrestovanih posojil ter tako po-
magala ustvariti pogoje za naselitev novih
industrijskih podjetij ali pa za razširitev že
obstojećih obratov. Vendar pa so pogoj za
dodelitev takega posojila lastna sredstva do-
tične občine vsaj v višini ene tretjine, kar po-
meni, da se bodo najteže koristile s temi de-
narji prav tiste občine, ki bi bile pomoči naj-
bolj potrebne; ker pa ne razpolagajo z last-
nim kapitalom. Sicer pa je vsa zadeva trenut-
no še v povojih in se delovanje omenjene
družbe omejuje le na propagandne spise in
okrožnice, iz katerih je ob najboljši volji le
težko razvideti res stvarne pogoje za resnič-
no pomoč krajem, ki so — gotovo ne po last-
ni volji in krivdi — v svojem gospodarskem
razvoju daleč zaostali za državnim povpreč-
jem.

Že pri navajanju vzrokov za zaostalost do-
ločenih predelov države v propagandni knji-
žici tako imenovane „avstrijske komunalno-
kreditne delniške družbe“ se pojavljajo malo
čudne argumentacije. Krivdo za gospodarsko
zaostalost teh krajev (zlasti vzhodni Avstri-
ji) skušajo pripisovati izključno dejstvu, da
je bil ta del države dalje časa pod sovjetsko
zasedbo, zaradi česar nihče ni bil zainteresi-
ran, da bi tam investirali večja sredstva, do-
čim so zahodne zasedbene sile baje široko-
grudno podpirale gospodarsko obnovo ostale
Avstrije. Le težko je namreč verjeti, da so
todelo popolnoma nesebično in iz golega
človekoljubja, mnogo bolj verjetno je, da so
imele pri tem čisto določene cilje. V kolikor
pa je vzhodne predele zanemarjala država
sama, je njena krivda toliko večja, njena dolž-
nost, da tem krajem končno pomaga, pa sa-
moumljivost, ki ne potrebuje enostranske
usmerjene propagande, temveč dejansko pomoč.

Zelo zgovoren primer te enostranske usmer-
jenosti vidimo pri nas na južnem Koroškem,
njene posledice pa na lastni koži občutimo
zlasti koroški Slovenci.

Tudi za ta primer so končno uradno priz-
nali, da so bili naši kraji skozi deset-
letja načrtno in z določenim namenom
zapostavljeni; s tem pa so v polni me-
ri potrli upravičenost naših skozi de-
setletja vedno spet poudarjenih zahtev
po pravični in enakopravni razdelitvi
javnih denarjev.

Kajti neštetočrat smo ugotavljali, da pristo-
jne oblasti mačehovsko ravnaše s slovenskim
in dvojezičnim delom Koroške; da slovenske-
mu kmetu ne priznajo istih subvencij, kot jih
je v izdatni meri deležen njegov nemško go-
voreči tovariš v severnem predelu dežele; da
ceste na južnem Koroškem zgornjo pričajo
o zločinskem zanemarjanju te pokrajine; da
so vsakršni javni denarji, torej tudi denar, ki
ga Slovenci kot davke plačujemo v deželno
in državno blagajno, v pretežni večini na raz-
polago le severnim krajem; da so šla sredstva
iz tako imenovanega Marshallovega plana in
ERP-sredstva skoraj izključno le v kraje, kjer
ni Slovencev; da je ostala poprava škoda,
utrpele vsled vojne in nacističnega divljanja,
za južni del Koroške le pri lepih obljubah;
da je bila odrta cela vrsta nemških kmetij-
skih in drugih strobovniš sol, dočim za slo-
venske ustanove nikdar ni bilo denarja itd.

V zvezi s sedanjim načrtom za pomoč go-
spodarsko zaostalim krajem sicer omenjajo
tudi južno Koroško. Vendar je že v naprej
skrajno dvomljivo, komu bo dejansko kori-
stila morebitna podpora, če bo do take res
prišlo.

Mnenja smo, da bi morala priti taka pod-
pora — če je res pošteno in iskreno za-
mišljena — v roke domačemu prebival-
stvu, nikakor pa ne peščici priseljenih
tujcev.

Izjava prosvetnega ministrstva potrjuje naše stališče:

Posebno ugotavljanje manjšine ni potrebno!

Solska komisija, ki že drugi teden po-
tuje po južni Koroški in proučuje razme-
ro na dvojezičnih šolah, bo baje danes
opoldne zaključila svoje delo. Kako je
njeno delo potekalo in kakšen bo uspeh
njenega proučevanja, moremo več ali
manj le ugibati, ker se je dosledno bran-
nila slehernega stika z javnostjo. Pač pa
je bilo po njenih sledovih možno zve-
deti posamezne utrinke, ki zelo značilno
prikazujejo dejanske razmere v šolstvu
tega ozemlja, utrinke, ki govorijo bistve-
no drugačen jezik, kot ga je bila doslej
vejana javnost iz tistega dela tiska, ka-

teri je po odloku z dne 22. 9. 1958 že ze-
lo glasno s'javil novo »zmago v nemški
noči«. Predvsem pa je morala komisija
ugotoviti, da razmere na teh šolah po zad-
njih odlokih nikakor niso urejene in za-
dovoljive in ni emotnega šolskega reda,
marveč predstavlja vsaka šola tip zase,
ki je popolnoma odvisen od dobre volje
ali nenaklonjenosti učitelja.

Gotovo ni osamljen primer, ko so se
členi komisije čudili nad slabim učnim
uspehom na šoli, kjer so bili otroci skoraj
100-odstotno odjavljeni od slovenskega
pouka in je moral tamkajšnji učitelj

priznati, da je bil uspeh prej, ko je bila
šola še dvojezična, nasprotno zelo dober,
dočim je zdaj že popolnoma obupen, ker
otroci ne morejo slediti nemškemu pouku.
V drugem kraju, tako na primer v Bilčov-
su, so ugotovili zelo dobre učne uspehe,
kar gotovo ni sad šolanja v zadnjih treh
mesecih po septemborskem odloku, mar-
več le dokaz, da je dvojezična šola v na-
ših krajih dobra in zadovoljiva ureditev.
Tudi utrinek iz Šmarjete v Rožu je ne-
dvomno zanimiv: če sta ravnatelj ter neka
učiteljica šole sodelavcu našega lista da-
la popolnoma različne podatke o narod-
nostnem stanju na šoli, potem se pač spra-
šujemo, kakšne podatke je ugotovila na
tej šoli komisija, ki nam tozadevno po
obisku šole ni hotela dati odgovora. Prav
na tem primeru pa priznamo težkoče, ki
jih je imela komisija, če je hotela iz ust
učiteljev ugotoviti resnično stanje. Spet
na drugi šoli v Rožu je komisija ugotovi-
vila značilno dejstvo, da odjavljeni otro-
ci skrajno slabo govorijo nemško, dočim
jo otroci, ki niso bili odjavljeni, obvla-
dajo zelo dobro.

Navedli smo le nekaj utrinkov, vendar
smo prepričani, da so se take in podobne
stvari dogajale tudi v drugih krajih. Zato
morajo biti vtisi, ki jih je nabrala komi-
sija, zelo pestri in poučni. Predvsem pa
bodo ti vtisi postavili na laž vse zlobne
trditve o »posiljevanju večine« ter o »pri-
silnem pouku slovenščine«, ker je morala
komisija nujno ugotoviti, da učenje slo-
venščine na tem ozemlju ni nasilje, mar-
več življenjska potreba za pretežno veči-
no domačega prebivalstva; izvzeta je mor-
da peščica priseljenih tujcev, ki so se v

(Nadaljevanje na 8. strani)

Krivični proces v Firenzah se nadaljuje

Mešani odbor bo obravnaval vprašanja narodnih manjšin

Proces proti pripadnikom »Beneške če-
te« pred potnim sodiščem v Firenzah se
spet nadaljuje, vendar se je že prvi dan
pokazalo, da sodnik in tožilec enomesečne
prekinitve nista izkoristila v to, da bi si
ustvarila potrebno sliko o razmerah, ki so
vladale za časa protifašistične borbe. Še
naprej se lovita okoli posameznih točk
obtožnice, pri tem pa popolnoma zjublja-
ta splošni pregled, kar ima za posledico,
da vsak posamezni obtoženec z lahkoto
zavrača neutemeljene in načrtno skonstru-
irane obdolžitve. Zato pa dobiva obrav-
nava proti bivšim partizanom vedno bolj
značaj protislovenske in protijugoslov-
anske kampanje, zaradi česar vlada med ju-
goslovanskimi narodi silno ogorčenje.

To je ponovno poudaril tudi predstavnik
jugoslovanskega zunanjega ministrstva na
nedavni tiskovni konferenci, ko je na to-
zadevno vprašanje dejal, da je ta proces
izzval globoko ogorčenje v jugoslovanski
javnosti in zasluži najostrejšo obsodbo s
strani vseh tistih, ki so se borili proti na-
ci-fašizmu. Naše ljudstvo — je poudaril —
ki je bilo žrtev napada, je v interesu do-
brih odnosov s sosedno Italijo velikoduš-
no pozabilo velike zločine okupatorske fa-
šistične vojske. Zato je presenetljivo, da
sedaj sodijo tistim, ki so se borili za skup-
no zavezniško stvar, to pa pomeni tudi za
svobodo italijanskega ljudstva. Jugoslo-
vanska vlada je že večkrat opozorila ita-
lijansko vlado na možne težke posledice
tega procesa, za katerega nosi italijanska
vlada popolno odgovornost.

XXI. kongres KP Sovjetske zveze

uvod v nov sedemletni gospodarski načrt

V torek se je v Moskvi začel XXI. iz-
redni kongres Komunistične partije So-
vjetske zveze, na katerem se je zbralo
1269 delegatov z volilno pravico in 106
delegatov s posvetovalno pravico. Prvi-
krat so bili povabljeni tudi zahodni časni-
kerji. Na kongresu sodelujejo številne de-
legacije komunističnih partij iz evropskih
in azijskih dežel.

Prvi dan je podal svoj referat prvi se-
kretar KP SZ Nikita Hruščev in v glav-
nem obširno govoril o novem sedemletnem
gospodarskem načrtu za dobo od 1959 do
1965. Hruščev je dejal, da je glavni na-
men novega sedemletnega načrta zbolj-
šati življenjsko raven v Sovjetski zvezi in
utrditi njeno obrambno moč.

Kako se taka „pomoč“ lahko spremeni v ško-
do domačega človeka, vidimo na Južnem Ti-
rolskem, kjer italijanska vlada investira vi-
soke vsote v industrializacijo krajev, kjer
prebiva nemška manjšina. In kaj je posledica
take „pomoči“? Nič drugega kot množično
naseljevanje tujerodnega življa, torej načrtno
potničenje ozemlja manjšinskega naroda!

Zato bodo morali na pristojnih mestih
zelo kritično proučiti vsak posamezni

Pa tudi glede vprašanja narodnih manjš-
šin med Jugoslavijo in Italijo ni vse v
redu, zato bo mešani italijansko-jugoslo-
vanski odbor za narodne manjšine, ki se
bo sestal 9. februarja v Beogradu, obrav-
naval tudi številne pritožbe zaradi neiz-
vajanja določil Londonskega sporazuma.
Zlasti bo moral odbor reševati vprašanje
praktičnega izvajanja določil o dvojezič-
nosti na tržaškem področju in je v tej zve-
zi značilno, da so fašistični elementi za-
čeli široko zasnovano gonjo, okrepljeno s
protislovenskimi izpadi ter javnimi grož-
njami, proti uvedbi slovenskega jezika na
Tržaškem ozemlju.

Odgovornost za vse te kvarne pojave
pa nedvomno pade na italijansko vlado,
ki bo morala bistveno spremeniti svoj od-
nos do slovenske manjšine, pa tudi do so-
sedne Jugoslavije, če ji je res do dobrega
sosedstva, kakor to njeni predstavniki ra-
di poudarjajo.

45-urni delovni teden bo postal resnica

S 1. februarjem bo začela veljati v vsej
Avstriji kolektivna pogodba o uvedbi 45-
urnega delovnega tedna. S tem bo vsem
delavcem, ki delajo v obratih, kateri spa-
dajo pod zvezno gospodarsko zbornico,
delovni teden skrajšan za 3 ure. Kolektiv-
na pogodba pa ne zajema nekaj skupin
delavcev, namreč tistih, katerih obrati ne
spadajo pod zvezno gospodarsko zborni-
co. Predvsem so to delojemalci v kmetij-

stvu in gozdarstvu, nameščenci v javnih
službah in uslužbenci v prostih poklicih.
Sindikalna zveza pa ima namen izboje-
vati vsem delojemalcem 45-urni delovni
teden. Določila o 45-urnem delovnem ted-
nu veljajo tudi za vajence.

V obratih, ki nepretrgano delajo in v
obratih, ki delajo v več izmenah, bo za-
čela veljati kolektivna pogodba o 45-
urnem delovnem tednu šele, ko bodo med
vodstvom podjetja in obratnim svetom
sklenjeni načrti o bodočem delu v izme-
nah. Te načrte pa je treba izdelati čim-
prej, najkasneje do 16. marca letos.

Zaradi skrajšanja delovnega tedna na
45 ur pa ostanejo tedenske in mesečne
plače nedotaknjene, torej enako visoke
kot doslej. Isto velja tudi za plačilo vaj-
encem. Pri akordnih plačah predvideva
kolektivna pogodba 80-odstotno izravna-
vo plače. Pri normalnem skrajšanju de-
lovnege časa od 48 na 45 ur znaša torej
zvišanje akordov 5,33 %. Če je dosedanji
normalni delovni čas znašal 45 ur ali manj,
ostanejo akordi nespremenjeni.

Glede plačila nadur je predvideno, da
se za prve tri nadure plača 25-odstotni
dodatek, za vse nadaljnje nadure pa ve-
ljuje dosedanja določila, namreč da se
plača 50-odstotni nadurni dodatek. Dolo-
čila o 25-odstotnem dodatku za prve tri
nadure pa veljajo samo za obrate, ki so
 uvedli 45-urni delovni teden, za vse osta-
le obrate namreč velja, da morajo plačati
kot doslej za vse nadure 50 % dodatka.

Za ostale dodatke, ki so jih delavci
sprejemali za nevarna dela, za dela pod
težkimi pogoji, za umazana dela in po-
dobno, ostanejo vsa dosedanja določila
nespremenjena v veljavi. Tudi dnevnice,
povračilo potnih stroškov ipd. ostane kot
doslej veljavno v nespremenjeni obliki.

primer ter se dosledno ravnati po dveh
glavnih vidikih: pomoč južni koroški je
dejansko potrebna, dati pa jo je treba
na način, da se konec koncev ne bo
sprevrгла v nasprotje — v škodo za do-
mače prebivalstvo teh krajev! Le takrat,
če bo ta pomoč dejansko pomoč doma-
čemu človeku, bo dosegla svoj pravi
namen.

Kako dolgo bomo še čakali?

Sestavni del avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki je dne 30. junija 1955 tudi formalno začela veljati, je člen 7, kateri vsebuje določila o zaščiti slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji in se glasi:

§ 1. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

§ 2. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvatske šole.

§ 3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenski ali hrvaščini kakor v nemščini.

§ 4. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

§ 5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvzamejo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Na podlagi teh določil je bila do sedaj ustanovljena edino le Državna realna gimnazija za Slovence v Celovcu.

Vsa ostala določila so do danes ostala neuresničena! Koroški Slovenci vprašujemo: Kako dolgo bomo še čakali?

Devize iz tujkega prometa

Avstrijska Narodna banka poroča, da so znašali devizni prejemki iz tujkega prometa meseca decembra v protivrednosti 1984 milijonov šilingov, kar je za 79,4 milijona šilingov več kakor v prejšnjem mesecu ter za 21,7 milijona šilingov več kakor decembra v prejšnjem letu. V vsem letu so znašali devizni dohodki 4.335,8 milijona šilingov. Pri deviznih dohodkih prednjači nemška marka, ki ji sledijo ameriški dolar, angleški funt šterling, švicarski frank, francoski frank in italijanska lira.

Nazadovanje avstrijskega izvoza

Osrednji statistični urad poroča v svojem zadnjem mesečnem poročilu, da je izvoz avstrijskega blaga meseca novembra v primeri s prejšnjim mesecem nazadoval. Pri izvozu zaznamujejo nazadovanje v vrednosti 266 milijonov šilingov ali za 12 odstotkov. Uvoz je nazadoval v vrednosti 93 milijonov šilingov ali za 4 odstotke. Skupno so novembra izvozili blaga za 1945 milijonov šilingov, uvozili pa za 2187,9 milijona šilingov. Trgovinski primanjkljaj je meseca novembra znašal 242,9 milijona šilingov.

Jugoslavija je lani izvozila 23 tisoč ton tobaka

Jugoslovanska zunanjetrgovinska podjetja so lani izvozila okoli 23.000 ton tobaka v vrednosti okoli 8 milijard in 113 milijonov šilingov. To je bil rekorden povojni izvoz tobaka. Izvažali so ga v 18 držav na štirih kontinentih. Najpomembnejši odjemalci so bili ZDA, Francija, Vzhodna Nemčija, Poljska, Češkoslovaška, Kitajska, nadalje pa Madžarska, Egipt, Italija in Zahodna Nemčija. V jugoslovanskem izvozu tobaka so najbolj zastopane orientalske vrste makedonskega tipa, po katerih je zaradi njihove aromatičnosti veliko povpraševanje na mnogih svetovnih trgih.

Evropska gospodarska skupnost v proizvodnji

Ko prebiramo prve letošnje številke gospodarskih listov, vidimo in naletimo na nove ureditve, še bolj pa na nove probleme v gospodarskem življenju evropskih držav. Šest držav tako imenovane Evropske gospodarske skupnosti je s 1. januarjem 1959 napravilo v medsebojnem trgovanju prvi konkretni korak za uresničitev te skupnosti. Zapadna Nemčija, Francija, Italija, Luxemburg, Belgija in Holandska so kot članice te skupnosti znižale medsebojne carine za 10 %, v blagovnem prometu pa so zvišale kontingente nekaterih vrst blaga za 20 %. Ta dva ukrepa sta pogoje gospodarskega sodelovanja v Evropi prav tako spremenila, kakor uresničitev sporazuma o Evropskem denarnem združenju (Europäisches Währungsabkommen), ki sedaj nadomešča sporazum o Evropski plačilni uniji. Na pogoje gospodarskega sodelovanja v Evropi pa ima svoj določen vpliv tudi prehod na svobodno zamenjavo vseh valut med državami Organizacije za gospodarsko sodelovanje v Evropi.

S tako označbo problematike v gospodarstvu zapadne Evrope, v katere območje po svojih gospodarskih pogojih in stremljenih spada tudi Avstrija, na vasi ne moremo dostikaj početi. Bolj preprosto in razumljivo povedano se je s pričetkom leta 1959 na gospodarskem področju zgodilo tole:

Evropa, ki se je v letih po drugi svetovni vojni politično, s tem pa tudi gospodarsko vedno bolj opredeljevala v dvoje nasprotujočih si strnjjenih območij, na vzhodno in zapadno območje, se je z novim letom — vsaj gospodarsko — vnovič delila. Na njenem zapadu je Evropska gospodarska skupnost prej omenjenih šestih držav napravila prve korake na poti združevanja držav v velik, enotno urejen gospodarski prostor s svobodnim pretakanjem blaga, denarja in delovne sile. S tem je na zapadu Evrope nastala — lahko rečemo — mala Evropa, ki pa je gospodarsko najbolj razvita in ki šteje 160 milijonov prebivalcev. Njeno območje je strnjeno in sega od severnega do sredozemskega morja. Po določenem načrtu poskuša ta mala Evropa iti svojo pot in to — kakor se zaenkrat čuti — precej brezobzirno do ostalih držav, članic Organizacije za gospodarsko sodelovanje Evrope. Te države, med katere spada tudi Avstrija, so spriče takega zadržanja precej nervozne. V očigled formiranja Sveta za vzajemno gospodarsko pomoč, na katerega čelu stojita Sovjetska zveza in Kitajska in katerega območje sega od vzhodne Evrope do Tihega oceana, je ta nervoznost razumljiva.

Najbolj vznemirjeno se kaže Anglija, katere gledanje na Svobodno trgovinsko območje v Evropi se je od vsega začetka njegove zamisli močno razlikovalo od gledanja držav članic Evropske gospodarske

skupnosti. Anglija se pač zaveda, da bo s tem, da je postala Evropska gospodarska skupnost stvarnost, še bolj kot doslej zgubila na vplivu na svetovno trgovino. Zato sedaj zelo vpliva in pritiska na Francijo in Italijo, da bi jih pridobila za svojo zamisel skupnega evropskega trga ali svobodnega trgovinskega območja. Pri tem opozarja na nevarnost sovjetsko-kitajskega bloka in na svoj vpliv v svetovni trgovini, kjer poudarja, da se več kakor polovica svetovne trgovine razvija na funtih šterlingih in da je le-ta enak dolarju. Prav tako grozi s težavami v Evropskem denarnem združenju, če Evropska gospodarska skupnost ne bi prenehala z diskriminacijo v zunanji trgovini.

Medtem ko zastopnik Zapadne Nemčije, prof. Hallstein, ki je istočasno osrednja osebnost Evropske gospodarske skupnosti, trmasto poudarja, da se mora vsaka država, ki hoče vstopiti v to skupnost, podvreči enakim pravicom in dolžnostim, kakor članice te skupnosti, se kažeza Francija in Italija bolj popustljivi. Mimo tega, da je v okviru Evropske gospodarske skupnosti znižala svoje carine za 10 %, je Francija tudi napram ostalim državam le-te v isti meri znižala. Enako kakor Francija razširja tudi Italija 10 %-no znižanje carin na uvoz iz drugih držav.

Že po naravi in po dosedanjem razvoju gospodarskega sodelovanja so države zapadne Evrope gospodarsko med seboj tako povezane, da posamič in tudi v skupinah v bodočem gospodarskem razvoju ne morejo hoditi ločenih poti, ne da bi bilo to v škodo njim samim. Prav ta faktor in pa medsebojna odvisnost v Evropskem denarnem združenju, ki omogoča vsaki državi kredite iz »Evropskega fonda« le na podlagi ocene njene gospodarske politike, pa bosta silila države s prenapetimi zahtevami in zahrbtnimi interesi k zmernosti in občekoristnemu gospodarskemu sodelovanju. Pozabiti pa tudi ne smemo, da države Evropske gospodarske skupnosti tudi same prihajajo v škripce zaradi znižanja medsebojnih carin in bodo zaradi tega na marsikaterem področju svojega izvoza še bolj kot doslej odvisne od pripravljenosti ostalih držav, da kupijo njihove proizvode. Italijanska avtomobilska industrija se je n. pr. že znašla v takih težavah.

Prvi gospodarski ukrepi v zvezi z realizacijo Evropske gospodarske skupnosti vsekakor kažejo, da problem diskriminacije drugih držav in nadaljnje gospodarske delitve Evrope zdaleka ni tako huđ, kakor pa problemi, pred katerimi stojijo sedaj industrija in obrt, prav posebno pa še kmetijstvo vsake države. Na področju proizvodnje sedanji razvoj vsebolj sili k spremembam za doseg rentabilnosti in konkurenčnosti v pogojih, od katerih se zaenkrat kažejo šele prvi obrisi in še ti zelo zamegljeni.

UNICEF nudi pomoč otrokom

Mednarodni sklad UNICEF, ki se v okviru Organizacije združenih narodov iz leta v leto močno trudi, da zmanjša težko usodo revnih otrok in mater v deželah, ki so še zelo zaostale in kjer razsajajo hude kužne bolezni in terjajo številne žrtve ravno med mladino.

UNICEF je o svojem delu v letu 1958 objavil obsežno poročilo iz katerega je razvidna koristna dejavnost tega mednarodnega sklada. Med drugim je v poročilu rečeno, da je v minulemu letu okrog 50 milijonov mater in otrok prejelo neposredno pomoč. In sicer je pomoč zajela otroke in matere v 97 deželah. Lani je odigral UNICEF posebno važno vlogo v bo-

ju proti malariji. Okrog 30 milijonov ljudi je bilo lani cepljenih proti tej bolezni. Samo v Mehiki se je na primer število ljudi, obolenih za malarijo, zmanjšalo od 25.000 na 6500. Tudi v boju proti tuberkulozi otrok in v zdravljenju trahoma je imel UNICEF važno vlogo.

Poročilo nadalje pravi, da dve tretjini od skupno 900.000.000 otrok na svetu nimajo zadostne hrane. Sklad UNICEF je pomagal, da so na svetu odprli 144 novih tovarnih mlek, da bi se na ta način zboljšala prehrana otrok. Na vsem svetu posluje zdaj že 19.000 centrov za zaščito mater in otroka.

Močan padec proizvodnje avtomobilov v ZDA

Ameriško gospodarstvo je v zadnjem času v škripcih in Amerika se še do danes ni mogla znebiti ogromnega števila brezposelnih. Nazadovanje v proizvodnji se je vedno bolj kazalo. Tako je imela na primer ameriška avtomobilska industrija lani izredno slabo letino. Medtem ko so leta 1955 izdelali še 7,92 milijona osebnih avtomobilov in predlanskim 6,12 milijona, so jih lani izdelali le 4,24 milijona. To predstavlja 30 odstotkov manj kakor prejšnje leto in za 47 % manj kakor leta 1955. Pa ne samo proizvodnja osebnih avtomobilov marveč tudi proizvodnja to-

vornih avtomobilov se je močno zmanjšala, in sicer so jih v primerjavi z letom 1957 lani izdelali za 14 % manj ter proizvedli skupno 867.000 tovornih vozil. Tako je bilo lanske leto najslabše v zadnjih letih za proizvodnjo avtomobilov v ZDA. Pri tem je značilno omeniti, da se je proizvodnja avtomobilov v Evropi močno dvignila in zlasti močno narasla prav lani.

In prav nazadovanje v avtomobilski industriji je močno povečalo gospodarski zastoj v ZDA in zlasti vplivalo na proizvodnjo jekla.

PO ŠIRNEM SVETU

Washington. — Ameriško zunanje ministrstvo je objavilo, da so ZDA pripravljene skleniti sporazum o opustitvi poskusnih jedrskih eksplozij za nedoločen čas s pogojem, da bo uveljavljen zadovoljiv kontrolni sistem. V izjavi je rečeno, da ni utemeljena sovjetska trditve, po kateri ZDA in vlika Britanija iščejo izgovor, da bi spodkopale sedanje razgovore v Ženevi.

Hamburg. — Predsednik alžirske vlade Ferhat Abas je izjavil, da je njegova vlada pripravljena za pogajanje s Francijo o opustitvi sovraštva. Pogoj je, da je tudi francoska vlada pripravljena na pogajanja. Abas je dejal, da je za Alžirce zdaj najbolj važno, da postane njih dežela neodvisna. Še e potem se bo moč pogovarjati o njihovi nadaljnji politiki. Alžirska vlada se bo oprla predvsem na arabske dežele.

Lizbona. — Vplivni prvak opozicije na Portugalskem, kapetan Galvao, je pobegnil iz bolnišnice, kjer se je zdravil pod policijskim nadzorstvom. Pojavil se je v tujini. Kapetan Galvao je bil leta 1953 obsojen na tri leta zaradi zarote proti državi, potem pa še na 12 let, ker je baje iz ječe dajal pobudo za letake proti režimu.

Strasbourg. — Svet evropske posvetovalne skupščine je soglasno sprejel gledišče, da je prekinitev razgovorov med deželami Skupnega trga in drugimi 11 članicami OEEC povzročila resna politična trenja med zahodnimi deželami. V resoluciji Sveta je rečeno, da je treba ta trenja prej ko mogoče izgladiti.

Nikostija. — Po več let trajajočih britanskih vojaških operacijah na otoku Cipru, so bile pretekli teden vse operacije ukinjene. Razlogov za ukinitve operacij proti pripadnikom EOKA v jugovzhodnem delu otoka niso objavili. Menijo pa, da je ustavitve operacij zahtevala londonska vlada.

Ansbach. — Pred sodiščem v Ansbachu se bo zagovarjal komandant koncentracijskega taborišča v Mauthausenu Karl Chmielewski. Obtožnica ga krivi, da je ubil 175 ljudi. Zaradi poenostavitve procesa so navedli le tiste zločine, ki jih je komandant sam zakrivil. Predvsem mu očitajo, da je uvedel »operacijo smrtnega kopanja«, v kateri je svoje žrtve pozimi polival z mrzlo vodo. Komandant Chmielewski se je skrival do leta 1957, preiskava pa je trajala dve leti, tako da bo do procesa prišlo še le v kratkem.

London. — Britanski list »Daily Mail« piše, da splošno pričakujejo, da bo britanski premier MacMillan v kratkem obiskal Moskvo. Diplomatski urednik tega konservativnega lista trdi, da se s tem lahko računa kot na resno možnost. Pravijo, da ZDA ne bodo nasprotovale MacMillanovemu potovanju v Moskvo, kamor ga je Hruščev že zdavnaj povabil.

Kairo. — Predstavniki začasne alžirske vlade v Kairu je izjavil, da so v vsem Alžiru hudi boji med Alžirci in francoskimi vojaškimi silami. Dejal je, da ima alžirska osvobodilna vojska sodobno orožje in da bodo lahko še leta nudili odpor francoski vojski.

Philadelphija. — Pomočnik ameriškega zunanjega ministrstva Robert Murphy je dejal, da namerava vlada ZDA najti miroljubno rešitev za nemški in berlinski problem, vendar je sporočila Sovjetski zvezi, da v nobenem primeru ne bodo odstopili od svojih pravic, ki jih imajo zahodne dežele v Berlinu.

Bonn. — Zahodnonemški kancler Adenauer je zagotovil predsedniku židovskega svetovnega kongresa Goldmannu, da bo storil vse, da bi preprečili poživljanje antisemitizma v Zahodni Nemčiji. Ko je Goldmann govoril s kanclerjem o povračilu škode Židom, je Adenauer poudaril, da v prihodnje ne bo prišlo do protizidovskih izpadov in da žrtvam namerava v prihodnosti povrniti povzročeno škodo.

Iowa. — Profesor na univerzi v Iowi v ZDA je izjavil, da bo že v prihodnjih mesecih vzletelo raketno nadzvočno letalo »X-15«, ki bo verjetno do konca leta imelo za sabo že vrsto poletov v vsemirje.

Vloga mednarodnih tolmačev

Ob številnih konferencah in mednarodnih sestankih, ki se vrstijo v zadnjih letih in mesecih, se je gotovo že marsikateri izmed naših čitateljev vprašal: V kakšnem jeziku se pogovarjajo državni ki iz raznih delov sveta in iz raznih držav na teh sestankih?

Nečoč je veljala francoščina za edini diplomatski jezik, v katerem so se razgovarjali na mednarodnih sestankih in politiki raznih držav so se skušali naučiti več ali manj dobro tega jezika. Mnogi diplomati pa so jo ponavadi le slabo obvladali in zagrešili včasih napake, ki so cikalke že na smešnost. Naši so se politiki, ki so mislili, da znajo francoski, pa so se s svojo francoščino le osmešili.

Na versajski mirovni konferenci, po prvi svetovni vojni, so se začeli poleg francoščine posluževati tudi angleščine, da bi tako pospešili delo, ker takratni predsednik ZDA Wilson ni znal francoščine. Od takrat je angleščina vedno bolj izpodrivala francoščino in je sedaj postala skoraj edini diplomatski jezik na mednarodnih konferencah in sestankih.

Poleg tega, da je angleščina uradni jezik držav Commonwealtha, se je porluzujejo v obilni meri v javnem življenju v Indiji, Pakistanu in v raznih drugih deželah Azije in Afrike, od Japonske pa do Egipta.

Poleg angleščine so precej razširjeni tudi še nekateri drugi jeziki, kot ruščina, španščina, nemščina itd. Severda pa je nemogoče zahtevati od državnikov, da bi dobro poznali vse te jezike in zato se v vedno večji meri poslužujejo dobrih mednarodnih tolmačev in prevajalcev.

Na velikih mednarodnih zborovanjih, kjer se shaja po več sto delegatov iz številnih držav in narodov, je danes v navadi istočasno prevajanje vsakega govora v vse glavne svetovne jezike. Vsak delegat ima poleg svojega sedeža na mizi posebno slušalko, ki si jo natakne na ušesa, potem pritisne za določen gumb in posluša govor v svojem jeziku. Tako, kadar govori nekdo v angleščini, lahko poslušajo Rus, Nemec, Italijan, Španec itd., vsak v svojem jeziku.

Kako je to mogoče? Zadeva je še precej preprosta, čeprav bi se zdela to na prvi pogled kot nekaj čudež. Za govorniško tribuno so razmeščene posebne neprodušne kabine, v katerih sedijo prevajalci za posamezne jezike. Ti sprejemajo besede govornika po telefonu in jih potem sproti prevajajo vsak v svoj jezik v poseben mikrofonski. Delegatje si lahko izberejo enega od pet, šest ali tudi več jezikov, v katere prevajajo tolmači v kabinah govor posameznih govornikov.

Se razume, da je treba za tako direktno prevajanje velike izvežbanosti, ki jo pridobijo tolmači na posebnih šolah, ka-

kršne imajo po večjih mestih sveta. Take mednarodne tolmače potem kličejo iz enega mesta v drugo, kjer se vršijo važni mednarodni sestanki in so za svoje delo dobro plačani. Za vsak delovni dan prejemaajo po 35 dolarjev in prav toliko za svoje potne stroške. To pomeni, da dobivajo okrog 1750 šil. na dan, kar je v Avstriji mesečna plača. Pri dvajsetdnevnem delu na mesec torej zarlužijo taki tolmači mesečno okrog 35.000 šilingov.

Dnevno delajo ponavadi največ sedem ur, čeprav njihovo delo ni zelo namorno in je podobno delu mednarodne telefonistke, ki prejema naročila v enem jeziku in ga oddaja naprej v drugem.

Poleg te vrste tolmačev so potem tudi taki, ki nastopajo na kongresih in direktno prevajajo posamezne govore. Tudi pri tem delu je treba precej spretnosti in prisotnosti duha, kar pa ni vsakemu dano.

Mednarodni tolmači šestokrat prepre-

MED NOVIMI KNJIGAMI

Zbirka knjig — namenjena kmečkemu gospodarju

Ljubljanska založba »Kmečka knjiga« je tudi za leto 1959 izdala obširno knjižno zbirko, ki poleg koledarja ter zgodovinske povesti Oskarja Hudalesa »Vrnetev v življenje« obsega še celo vrsto koristnih strokovnih knjig, katere bodo izdatno obogatile strokovne knjižnice kmečkih gospodarjev. V današnjem času je tudi delo na kmetiji, v gozdu, na njivi in v hlevu, tesno povezano z novimi dosežki znanosti in tehnike, zato bo uspešno gospodaril le še tisti kmet, ki si bo svoje strokovno znanje redno izpopolnjeval in to znanje tudi pridno uporabljal v vsakdanjem življenju.

Naj samo na kratko navedemo posamezne knjige, ki so zdaj izšle pri »Kmečki knjigi«:

Krompir (inž. Viktor Repanšek) je knjižica, ki v strnjeni obliki opozarja na vse potrebe glede pridelovanja posameznih vrst krompirja, govori o pravilnem gnojenju, o zatiranju boleznih in škodljivcev, o vskladiščenju krompirja ter o njegovi predelavi in prodaji.

Kisante krme (inž. Eiselt in inž. Ferčec). V knjižici je najprej nakazan gospodarski pomen siliranja, nato pa so podani navsveti za pravilno siliranje raznih vrst rastlin, kakor tudi navodila za ureditev silosov ter za krmljenje s silažo.

Travniki in pašniki (inž. Korošec in inž. Ažnik) so tudi v našem kmetištvu velikega pomena; knjižica nas pouči o vrstah travnatih svetov, o vodnih razmerah v zemlji in gnojenju travnikov ter pašnikov, kakor tudi o pravilnem izkoriščanju travnatih svetov.

Pitanje mlade živine (inž. Hrušovar in inž. Peternel) je razdeljeno na tri poglavja, ki govorijo splošno o krmlilih, o krmljenih obrokih in krmljenju ter o gospodarskem računu pitania.

Kolobarjenje (inž. Spanring) je zelo važnega pomena za pravilno izrabo tal, vendar je pri tem največ odvisno od pravilne izvedbe. V knjižici nas strokovnjak se-

znanja z izbiro poljščin ter s kolobarjenjem sploh.

Kako gnojimo? (inž. Alič, inž. Leskošek in inž. Stritar) Na to vprašanje odgovarjajo trije strokovnjaki, ko govorijo o umetnih gnojilih, o načinu gnojenja različnim posevkom, o načrtu za gnojenje ter o skrbi za humus.

Reja mesnatih prašičev (inž. Ločniškar in inž. Mežan) nam bo bistveno olajšana s knjižico, v kateri se spoznamo z vrstami in lastnostmi mesnatih prašičev, z izbiro plemena, s pravilnim krmljenjem ter z gospodarskim pomenom prašičereje sploh.

Hibridna kuzuza (inž. Šilc, inž. Križan in inž. Petriček) je tudi pri nas poznana, vendar še marsikateri kmet premalo ve o posameznih sortah, o pravilni proizvodnji, pripravi zemlje, o gnojenju in pravilni setvi, kakor tudi o pravilnem spravilu ter zatiranju boleznih in škodljivcev. Zato se poslužite predmetne knjižice!

Molža in mleko (inž. Kervina), dvoje pojmov, o katerih nikdar ne vemo preveč. V knjižici ni govora le o močnicah in njih krmljenju, marveč prav tako o pravilni molži, o hlajenju in precejanju mleka, o neqi mlekarske posode ter o spravljaju mleka v zbiralnico.

Sodobni sadevnjak (inž. Adamič in inž. Modic) je knjižica, iz katere spoznamo vse potrebno o ureditvi in oskrbovanju sodobnih sadnih nasadov. O sortnem izboru, zatiranju boleznih in škodljivcev itd.

Pridelovanje jagodličja (inž. Adamič in Skerlep) pri nas še ni razširjeno v zadovoljivi meri, vendar bi bil z ozirom na tujski promet ravno ta pridelek posebno važen. V knjižici je govora o malinah, črnem ribezu in jagodah; tako o izbiri vrst, ureditvi, oskrbi, negi in obdelavi nasadov ter o pridelovanju in prodaji pridevkov.

Poslužite se koristni primerne strokovne literature in naročite posamezne knjižice ali celotno zbirko v »Naši knjigi« v Celovcu!

čijo nevarne mednarodne zapletljaje. Za primer naj navedemo govore Hruščeva pri svoječasnem obisku v Burmi. Zaradi teh govorov, v katerih je Hruščev napadal zapadne velesile in predvsem Anglijo, bi prišlo skoraj do napetosti med Anglijo in Sovjetsko zvezo. Hruščev pa se je izgovoril, da je njegov tolmač slabo prevajal njegove besede; ta je v resnici tudi prevzel nase odgovornost ter tako omilil napetost, ki bi lahko neugodno vplivala na mednarodne odnose.

KULTURNE DROBTINE

● **Mladinsko glasbeno tekmovanje** je razpisala mestna uprava v Ženevi. Udeležijo se ga lahko mladi glasbeniki iz vseh držav, stari od 15 do 30 let. Tekmovanje bo v času od 19. septembra do 3. oktobra 1959, tekmovali pa bodo v naslednjih kategorijah: petje, klavir, brač, oboa, tromba in sonatni duo za klavir in čelo. Razpisane so tudi nagrade.

● **Največji spomenik** že pet let izdeluje španski kipar Juan Christobal. Spomenik predstavlja jezdeca na konju, visok bo 8 metrov in bo stal na 20 metrov visokem podstavku na največjem trgu prestolnice dominikanske republike. Naročnik in hkrati model za spomenik pa je sedanjji dominikanski diktator Rafael Trujillo. Vprašanje pa je, če se bo tako dolgo obdržal na oblasti, da bo njegov spomenik dogotovljen.

● **Z reformo pisave** se ne bavijo le Angleži in Nemci, marveč tudi Arabci, ki imajo pri tem še večje težave, saj se z vprašanjem poenostavitve borijo že 15 let. Akademija za arabščino, ki išče pot iz sedanjih težav, je dokončno zavrnila prevzem latinice, hkrati pa se je izrekla tudi proti ohranitvi same enega znaka za vsako besedo. Tako bo imela arabščina tudi v bodoče za eno besedo več znakov, ki jih je treba postavljati z ozirom na to, ali stoji črka na začetku, na sredini, ali na koncu besede.

Antropološki atlas bo v kratkem izdal ruski antropolog Mihail Gerasimov. Izdelek ga je na podlagi proučevanja več tisoč lobanj in kosti ljudi iz davnih dob, med drugimi tudi takih, ki so živeli pred 500.000 leti. Na podlagi študij je prišel do zaključka, da so se razvila vsa človeška plemena iz istega debla. Po Gerasimovih ugotovitvah je živela prvotna rasa okrog Sredozemskega morja, pozneje pa se je razširila po vsem svetu in tako so se v različnih podnebjih in zemljepisnih širinah pojavile zunanje razlike med plemeni.

Skladatelj Jakov Gotovac, avtor svetovno znane opere »Ero z onega sveta«, je dokončal svoje osmo glasbeno scensko delo — opero v enem dejanju »Stanac«, katere libreto je napisal po Držičevi komediji »Novela od Stanca!«

Dr. MIRT ZWITTER

100

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici Italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Kljub vsemu pa vedno več Ladincev stremi za tem, da se otresejo vsestranskega podložništva Nemcem ter iščejo opore rajši v sodelovanju z italijanskimi strankami. Zato dolžijo Nemci predvsem DC »rovarjenja in cepljenja« med Ladinci. Značilno za doseženo stopnjo razvoja je naslednje nemško priznanje: »... Gledanje eksponentov „Union de Ladins“ je dobro poznano in se med njimi težko nahaja sploh kateri, ki bi se bil kedaj priznaval k globoki povezanosti Ladincev s Tirolsko...«¹⁶⁴) To je priznanje, da gre kljub zaostrenim metodam pritiska in propagande SVP smer razvoja vendarle v postopno, čeprav počasno narodno osamosvojitve ladinskega ljudstva izpod uničujočega stoletnega obsema gospodovskih nemških sosedov. Ladinci nočejo več služiti kot rezerva za pridobivanje Nemcev!

ni južnotirolski Nemci s sklenitvijo in izvajanjem raznih meddržavnih dogovorov med Italijo in Avstrijo, še posebno seveda s podpisom Pariškega sporazuma in v njem predvidenih ter pozneje sklenjenih posebnih dogovorov v korist nemškega prebivalstva Zgornjega Poadižja. Vendar je to samo nekaj pravnih okvir za omogočenje izredno široke vsestranske in vsakodnevne podpore, ki jo Nemci Avstrije in Nemčije nudijo svojim bratom na Južnem Tirolskem v njihovi borbi za nacionalni obstoj in razvoj v najširšem smislu besede, saj se nanaša ta skrb na vsa področja narodnostnega, kulturnega, gospodarskega in socialnega življenja manjšine.

Ob znani nemški načrtnosti in sistematiki je značilno, da se danes Nemci poslužujejo mnogih poti in najraznovrstnejših oblik pomoči. Morda so deloma vzrok temu slabe izkušnje s strumno organiziranim in vodenim delom VDA,¹⁶⁶) ki je večino nemških manjšin v teku druge svetovne

vojne ali ob njenem koncu bil spravil v pogubo ali vsaj na skrajni rob prepada. Nikakor pa ni treba misliti, da danes delo za podpiranje nemštva v zamejstvu ni načrtno vsprejeto in da so mu povsem tuje nekdanje podtalne in prikritne metode. Baš mnogi pojavi in dogodki med južnotirolskimi Nemci so dokaz, da ne kaže preveč računati na bistveno spremembo iz kmaj pretekle dobe dobro poznane miselnosti nemškega nacionalizma. Vendar spremenjene politične razmere v Avstriji in Nemčiji, ki imata obe razmeroma močni socialistični stranki, danes ne nudijo temu nacionalizmu tako bogatih razvojnih možnosti, kakor jih je nudila doba med obema svetovnima vojnima, ko nemške delavske množice še niso imele za seboj trdih izkušenj, kam vodi slepomišljenje z nacionalisti. Celo konservativni krogi meščanstva so danes mnogo bolj odporni proti povezovanju z nacionalističnimi kričači, ki so se že enkrat »izkazali« prav s prodajo Južne Tirolske Mussolliniju. Presenetljivo je na prvi pogled izredno zanimanje Nemcev Avstrije in Zapadne Nemčije za vprašanja Južne Tirolske, če pomislimo, da teži Nemce cela vrsta mnogo težjih nacionalnih problemov: Vprašanja nekdanjih nemških manjšin, ki so se vrnile iz tujerodnih držav ali obmejnih pokrajin med vojno ali po razpadu Tretjega carstva v centralno nemško območje; nič manjša ni skrb glede usode pre-

ostalnih Nemcev vzhodno Odre in končno sploh vprašanje nadaljnega obstoja enotne nemške nacije v očigled razdelitve na dve področji, ki se razvijata čezdalje bolj vsaka v drugo smer!

Morda je celo neka ugotovljena togost Nemcev do rešitve teh velikih nacionalnih vprašanj psihološka razlaga za priljubljeno »botrovanje« v mnogo manj senčnih zadevah južnotirolskih Nemcev. Kajti brez dvoma moramo po vsem, kar smo ugotovili dejstev in resnice o položaju južnotirolskih Nemcev v Italiji, pritrđiti izjemno stvarnemu opisovalcu položaja iz protinacionalističnega tabora nemških Južnih Tirolcev, ki ob primerjavi z usodo drugih nemških manjšin imenuje upravičeno Južne Tirolce »s strani usode najbolj očuvano («meistbegünstigt») nemško manjšino na svetu.«¹⁶⁷) V ostalem je pomoč rodnim bratom pri vseh kulturnih narodnih splošni pojav in jo danes vsi matični narodi pojmujejo kot samoumevno dolžnost, vse manišine pa kot svojo brezpogojno pravico. Ravno stališče, ki ga večinski narodi zavzemajo do te naravne pravice vsakega ljudstva do svoje matice, vidno loči in določa status resnične enakopravnosti in uživanja demokratičnih svobednih posameznih narodnostnih skupin.

(Se nadaljuje)

Vsestranska podpora Nemcev Južnim Tirolcem

Ze zgoraj¹⁶⁵) je bila omejena velika vsestranska podpora, ki so je postali delež-

¹⁶⁴) Pripomba: Primerjaj „Dolomiten“ št. 181 z dne 8. 8. 1958, str. 5!

¹⁶⁵) Pripomba: Glej nadaljevanja št. 12, 13, 14 in 15 tega članka!

¹⁶⁶) Pripomba: „Verein für das Deutschtum im Ausland“ v Stuttgartu, ki je vodil vse delo za nemštvo v zamejstvu v smislu vzgajanja „Pete kolone“ v tujerodnih državah.

¹⁶⁷) Pripomba: Dr. Bernhard Zallinger — Thurn, n. n. m. str. 123!

Zaključna prireditev gospodinjskega tečaja v Št. Janžu

Šest tednov je trajal gospodinjsko-kuharski tečaj v Št. Janžu v Rožu. Vodila ga je priznana in spretna gospodinjska učiteljica Slovenske prosvetne zveze Francka Moharjeva, ki si je s svojim strokovnim znanjem in prikupnim odnosom do tečajnic v kratkem času osvojila naklonjenost vseh. Na ta način je dosegla tudi hvalevredne uspehe, o čemer smo se lahko prepričali na zaključni prireditvi.

Priznanja vredno je tudi razumevanje in podpora domačinov, da so omogočili tako zadovoljiv potek šesttedenske gospodinjske izobrazbe. Pomagali sta krajevni prosvetni skupini ter hranilnica in posojilnica, hvalevreden gmotni delež k tečaju pa je prispevala tudi občina, kar lahko stavimo za zgled drugim občinam. S takim skupnim sodelovanjem je bilo desetim našim dekletom omogočeno, da so se lahko šest tednov učile kuharske umetnosti in drugega koristnega znanja iz področja gospodinjstva.

Zimski čas kratkih šestih tednov je bil dobro izkoriščen. V prijetnem skupnem delu je čas vse prehitro mineval in prav škoda se zdaj brhkim tečajnicam, da so se z zaključno prireditvijo končali tudi lepi tedni strokovnega izobraževanja, ki so ga zelo vzljubile in sledile pouku marljivo in nazljivo.

Uspeh tečaja je nazorno pokazala raz-

stava na zaključni prireditvi. Voditeljica in tečajnice so razstavo pripravile okusno in bogato založeno. Množina izdelkov kuharske umetnosti, med temi slaščice in pecivo, je zamikalo številne obiskovalce ter niso štedili s pohvalo in radi so odprli tudi denarce ter dobrote kupovali že dopoldne, še bolj pa popoldne ob prireditvi.

Ob dveh popoldne so gostje napolnili dvorano v Tišlerjevi gostilni. Zbralo se je mlado in staro iz bližnje in daljnje okolice, da vidijo, kaj so se dekleta še naučila poleg osvajanja kuharske umetnosti. Da, človek ne živi mo ob kruhu, zato so se tečajnice posvetile tudi duhovnemu, kulturnemu področju. To so tudi na zaključni prireditvi pokazale.

Za uvod so lično oblečene tečajnice postregle in se predstavile s šopkom ubrano zapetih pesmi. Potem je Nani S'emčeva pozdravila navzoče ter izrekla iskreno zahvalo tečajnic vsem, ki so tako radodarno in požrtvovalno pripomogli k tečaju in zaključni prireditvi. Nato so po deklaraciji Gregorčičeve »Kmečki hiši« sledile pesmi in plesi, pri katerih je zelo ugajal posrečeni nastop pojočih zelo. Gostje so videli in slišali še vesele igrice »Nevesta iz Amerike«, ki so jo igrale zelo naravno in doživeto. Med na splošno vsemi dobro odigranimi vlogami sta se

posebno odlikovali Inge Kovačeva v vlogi razvajenega in naivnega plemiča Zdenka ter Cilka Ahacelnova v vlogi hišne Zolne.

Slovo med tečajnicami in voditeljico je bila grenka kaplja v srcu. Vezi pa, ki so jih kovalje v šesttedenskem skupnem delu in prizadevanju, bodo ostale brez dvoma trajne in lepi spomini na skupno preživete dneve neizbrisni.

Sele

Delo v gozdu je združeno z nevarnostjo in večkrat tudi vsa previdnost ne prepreči nesreče. Pred nekaj dnevi je huda delovna nesreča dohitela kmečkega sina Franca Pristovnika iz Sel. S še enim drvarjem sta sekala les v nekem selskem gozdu. Požagati sta hotela nad dvajset metrov

OBJAVA

Zveza koroških partizanov (invalidska komisija) naznanja, da tudi letos gre gotovo število partizanskih invalidov na zdravljenje v Slovenijo. Tisti, ki so zdravljenja res potrebni, naj se javijo najkasneje do 1. marca t. l. osebno pri Zvezi koroških partizanov v Celovcu, Gasometergasse 10/I levo. V poštev pridejo samo osebni invalidi. Zveza koroških partizanov uraduje vsak ponedeljek in četrtek od 8 do 17 ure.

ZKP — Invalidska komisija

visok macesen. Ko sta bila zaposlena z žaganjem, se je višje od njiju nenadoma sprožil 4 metre dolg močan hloď in se zakotalil navzdol. Pristovnik ni utegnil odskočiti in ga je hloď zadela ter tresčil na vozno pot. Hudo poškodovan je obležal z

Razne vesti iz Koroške

V Beljaku je gospodinja Margareta Draksl za kratko časa pustila svojo nakupno torbico v veži neke hiše. Ko se je kmalu vrnila, ni bilo več torbe nikjer. Pohitela je na cesto in zapazila zanemarnega moža, ki se je z naglico oddaljeval. Nekaj korakov dalje je zagledala svojo torbico na nekem dvorišču in jo pobrala. Kazalo je, da ničesar ne manjka. Ko pa je odprla denarnico, je ugotovila, da ji je bil ukraden bankovec za 1000 šilingov. Nemudoma je zasledovala sumljivega moža in ga res našla v kavarni. Obvestila je policijo in došli policist je moža prijel, ker pa je ta odločno zanimal tatvino, ga je vzel s seboj na komisariat. Tam so ga preiskali in res našli bankovec med srajco in spodnjo srajco. Mož seve ni preostajalo drugega, kakor da je tatvino priznal. Poleg tega so ugotovili, da je tat 49-letni Jožef Fasching, ki je bil že nič

PRIREDITVE

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

VABILO
na

razstavo in zaključno prireditev

našega šiviljskega tečaja, ki bo v nedeljo, dne 1. februarja 1959 pri Kramarju v Klopcah.

Razstava bo odprta od 13.00 do 20.00 ure. Ob 15.00 uri bo prireditev s petjem, veselimi prizori in zabavno igro.

K številni udeležbi vabijo
tečajnice in voditeljica

Dobro! vas

1. 2. 1959

PLESNA PRIREDITEV

v Narodnem domu

Začetek ob 18. uri

Za hrano in pijačo je priskrbljeno

zlomljeno medenico. Ponesrečenega 19-letnega fanta so z rešilnim avtom prepeljali v bolnišnico v Celovec. Želimo, da bi spretni zdravniki kmalu ozdravili poškodovanega Pristovnika, da bi mogel svoje mlade delovne moči spet posvetiti koristnemu delu.

Žrelec

V starosti 78 let je umrl Janez Brezneger, kmet p. d. Matevž v Viharji vasi pri Žrelcu. Spoštovanemu pokojniku bomo posvetili v prihodnji številki nekaj več vrstic. Pogreb je danes ob 9.30 uri na pokopališču v Žrelcu. Žalujoči ženi izrekamo iskreno sožalje!

Požarne škode na Koroškem

Požari iz najrazličnejših vzrokov še vedno povzročajo občutno narodnogospodarsko škodo. V pregledu za leto 1958 navedemo, da je bilo na Koroškem 633 večjih požarov, kar je vsekakor visoka številka. Skupno škodo cenijo na okoli 30 milijonov šilingov. Predvsem ugotavljajo kot vzroke požarov brezbriznost in pomanjkljivosti pri gorilnih napravah in dimnikih. Veliko požarov povzročijo tudi defektne in nestrokovnjaško izvedene električne napeljave, kjer je potrebna poseb-

na pozornost. Strela je uničila 35 objektov. Največ požarov je bilo meseca maja in sicer 190, meseca junija in julija pa 85.

Požarnim brambam je tudi minulo leto uspelo, da so preprečile več velepožarov. Gasilci so nastopili v 800 primerih v borbi proti požarom, pri tem skupno z 9800 možmi. Poleg tega so gasilci stopili v akcijo tudi pri drugih elementarnih nevarnostih, kakor pri povodnjah, snežnih in zemeljskih plazovih ter so brezplačno žrtvovali 45.000 delovnih ur kot prvo pomoč.

Tri sto novih obrtnih pomočnikov

Pred nedavnim je prejelo 298 mladih obrtnih kandidatov iz okrajev Celovec-mesto in dežela svoja vajeniška spričevala. Mladi pomočniki pripadajo 33 obrtnim strokam. Štirinajst izmed teh je prestalo izpite z odliko. Med novimi moškimi in ženskimi pomočniki je 37 krojačev, 26 mizarjev, 25 zidarjev, 20 frizenjev, 10 mehanikov motornih vozil in električne obrti, 16 ključavničarjev in graditeljev kmetijskih strojev, 17 elektro- in radio tehnikov, 16 inštalaterjev za plinske in vodne naprave. Po eden so se odločili za opti-

karja, mlinarja, izdelovalca rokavic, modistinjo in dimnikarja.

V nagovoru je poudaril zbornični svetnik Gassner gospodarski pomen obrti in njene naloge, ki se z razvojem tehnike niso zmanjšale, temveč narasle še mnogo bolj vsestransko. Tudi obrtnik se mora okoriščati s tehničnimi pridobitvami, toda stroj naj bo le pomožno sredstvo ne pa gospodar nad človekom. Sekcijski predsednik ing. Dullnig je pomočnikom, ki so napravili izpite z odliko, osebno izročil spričevala obenem s knjižnim darilom.

Poučni izlet bodočih gospodarjev in gospodinj

Gojenci kmetijske šole v Podravljah in dekleta gospodinjskega tečaja v Celovcu so priredili dne 21. januarja t. l. pod vodstvom svojih učiteljev poučno-strokovni izlet v Beljak in v okolico Šmohorja. Neugodno vreme jih pri tem ni motilo in je izlet zelo dobro uspel. O tem izletu poročajo:

V Beljaku smo si najprej ogledali mlekarino, kjer je obratovodja g. Dorfinger podal potrebna strokovna pojasnila. Zanimiva razlaga obratovodje je bila za gojence zares zelo koristna. Ob primerih dela v laboratoriju in drugih oddelkih so se lahko prepričali, kako odločilno važnost pri cenah mleka pomeni čistota. Gojenci in gojenke so z velikim zanimanjem sledili delu v obratu ter se seznanjali s pridobitvami sodobne tehnike v moderni mlekarini. Hvaležni so vodstvu mlekarne tudi za podarjeno malco.

Nato so si gojenci ogledali mesto in njene zanimivosti. Občudovali so med drugim 182 m² velik relief, kar pomeni izboklo sliko, naše dežele Koroške, kakršnega nimajo v nobeni drugi zvezni deželi. Po razlagi izvedenca so na reliefu vsi iskali znane koticke, domačo vas, ljube domače griče in planine, potoke, jezera in reke. Relief predstavlja nazoren pregled naše dežele, med tem gospodarske značilnosti različnih predelov. Razvidno je, kje najbolj uspevajo žita, kje je najbolj razvita živinoreja, kje prevladuje les ter kaže kraje, kjer so ugodne vodne sile za

pridobivanje elektrike in kako je dežela povezana s cestnim in železniškim omrežjem. Ogleď reliefa je mladini samo priporočati, ker je zares zanimiv in zelo poučen.

Učitelji so povedli mladino še po drugih delih mesta, skozi ozke in široke ulice. Ogledali smo si stavbe iz 15. in 16. stoletja, ko je tu živel slavni zdravnik Paracelsus. Obiskali smo tudi staro gotško cerkev in se spomnili tam pokopanih uglednih mož in gospodarstvenikov svojega časa. V odlomkih smo se poučili o zgodovini Beljaka, o turških vpadih, o protestantstvu, epidemijah in elementarnih katastrofah, ki so prizadejale mesto. S starimi obzidji ohranjeni delj mesta, sto p ter zanimiv model iz leta 1790 so predočili takratni način gradnje in utrjevanja ter način življenja v preteklih časih.

Prav tako smo si ogledali tudi dele modernega Beljaka. Videli smo novodobne stanovanjske hiše, med temi ogromno stanovanjsko kasarno, ki pa še ni dograjena. Opazovali smo dela pri gradnji novega mostu čez Dravo. Nova mestna hiša na prostoru nekdanje Khevenhüllerjeve palače je impozantna. Bamberški grad, ki je brez dvoma potreben obnove, je priča, kako velik gospodarski pomen je imel Beljak pod gospodstvom Bamberžanov.

Popoldne je vodila pot v Ziljsko dolino. Snega ni bilo nikjer, prijetno pa je presenetilo Preseško jezero s svojo čistočo.

V šmohorski okolici smo si ogledali zanimiv odprt hlev na posestvu gospoda Schluge. Občudovali smo in se prepričali, da živina prenese tudi hud mraz v odprtem hlevu. Kakor je kazalo, se krave, teleta in konji počutijo dobro ter so odlične kvalitete. Gospa Schluga je nadvse prijazno podala vsa potrebna pojasnila in razkazala še ostale naprave, kakor električno napravo za možo in sušilnico. Za mnoge izkušnje bogatejši smo se od g. Schluge in njegove žene poslovili z iskreno hvaležnostjo.

Preostalo nam je še nekaj časa, zato smo se peš napotili v Šmohor. Ogledali smo si med drugim bolnišnico in okrevališče za pohabljenе otroke. Škoda samo, da od prelepe okolice nismo mogli kaj videti, ker so vse zastrli oblaki.

Ni dvoma, da ima od takšnih poučnih in smotrnih izletov mladina veliko korist. Širi si obzorje in dobro je, če spoznava svojo domovino, se seznanja z ljudmi in njihovimi običaji in načinom življenja, predvsem pa, da se uči pri gospodarskih obratih, ki so jih napredni in razgledani ljudje dvignili na ustrezno višino ter korakajo z razvojem časa. Koristna spoznanja lahko prinašamo na svoje domove in gospodarstva ter jih razumno izkoristimo. Ne nazadnje pa vodi medsebojno spoznavanje tudi k medsebojnemu razumevanju, v našem primeru k dobremu sosedskemu sožitju med obema narodoma v deželi.

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Potujoči kino SPZ predvaja
slovenski umetniški film

Tri zgodbe

v soboto, 31. januarja 1959, ob 20.00 uri
pri Tišlerju v Št. Janžu v Rožu.

č. Tik pred domačijo je ustavil vozilo in žena, ki je sedela na priklopnem vozu, je stopila na cesto. Ko je kmet spet pogljal traktor, da bi ga spravil na dvorišče, je na spolzki cesti spodneslo priklopni voz, da se je prevrnil na cestno brežino. Ko je mož zlezal s traktorja, je na svoje veliko prepaščenje videl, da je žena ležala pod prevrnjenim priklopnim vozom. Nesrečno ženo so sicer v najkrajšem času sprostiti, toda pomoč je bila že prepozna. Zdravnik je ugotovil, da se je zadušila pod težo voza in tovora.

Na Ziljski Bistrici se je tesar in mali kmet Janez Makuc ponesrečil pri tvorjenju lesa. Štiri metre dolgo deblo mu je padlo na desno nogo ter mu povzročilo hudo poškodbo.

Mesto Celovec je po statističnih podatkih ob koncu leta 1957 štelo 66.715 prebivalcev, med temi 30.222 moških in 36.493 žensk. Za leto 1958 statistika še ni sestavljena. Po tej ugotovitvi pride na 100 moških 120 žensk. Leta 1957 je bilo v Celovcu rojenih 927 otrok domačinov. V primeri z letom poprej je število rojstev nazadovalo za 56. Na 1000 prebivalcev je prišlo 13,5 rojstev. Porok so sklenili leta 1957 668, med temi je bilo 589 domačih parov, 79 pa iz drugih krajev. V istem letu je umrlo v Celovcu 949 domačinov.

KOLENDAR

Petek, 30. januar: Martija
Sobota, 31. januar: Peter
Nedelja, 1. februar: Ignacij
Ponedeljek, 2. februar: Svečnica
Torek, 3. februar: Blaž
Sreda, 4. februar: Andrej
Četrtek, 5. februar: Agata

VESOLJSKI SPORED

(59)

Pred dobrim letom je človek s prvim umetnim satelitom »potipal« v vesolje, potem so se vrstili uspeli in neuspeli poskusi v Sovjetski zvezi in v ZDA, za letošnje leto pa pripravljajo znanstveniki obeh tekmujočih dežel vrsto novih načrtov.

Po trditvah pisca v neki ameriški strokovni reviji se ruski znanstveniki resno ukvarjajo z zamisljivo, ki so ji dali ime »Boomerang«, torej s satelitom, ki bi zletel z zemeljske površine, obkrožil Luno ali kako drugo nebesno telo in se spet vrnil na Zemljo. Razen tega baje Rusi pripravljajo raketo, ki bi jo poslali na Mars ali na Venero. Američani imajo podobne načrte.

Na obeh straneh pripravljajo satelite, ki bi obkrožili Mesec in po televiziji posredovali za Zemljo posnetke njegove površine. Werner Braun, ameriški raketni strokovnjak nemškega rodu, je napovedal »Lunin satelit« s televizijsko kamero.

Američani so vprašali strokovnjake 38 tehničnih in metalurških družb, kako bi se da'lo urediti, da bi se vrh večstopne rakete zanesljivo vrnil na Zemljo. Vprašanje je bilo v zvezi z načrtom, da bi v raketnem kljunu poslali v vesolje prvega človeka. Napovedali so celo datum: prvi januar 1960, torej za prihodnje Novo leto. Prvi vesoljski potnik po vsem videzu ne bo kak orjak, ker predlagajo strokovnjaki, naj bi ne bil težji od 60 kg in ne višji od 155 cm.

Zanimivi so načrti za tako imenovani stratosferski laboratorij. To bi bil balon, ki bi ga izstrelili z raketo ali pa bi se dvignil z zemeljske površine. Dosegel bi višino do 30 km, opremljen pa bi bil s teleskopi, ki bi iznad zemeljskega prahu fotografirali vesolje, predvsem najbližje planete. Znanstveniki čičaške univerze nameravajo poleti spustiti balon s preme-

rom 140 m. V aluminijastem valju bi bilo na njem 600 fotografskih plošč. Domnevajo, da bi ostal tak ba'on »na pragu v vesolje« kakih 48 ur potem pa bi ga poiskali z letali, ki bi skušala rešiti aluminijasti valj s fotografskimi ploščami.

Za letos napovedujejo Američani vsaj deset satelitov, iz katerih bi posebne naprave spustile balone. V njih bi bili instrumenti za merjenje gostote atmosfere na robu vesolja. Balone bi spremljali s teleskopi. Razen tega pripravljajo tudi tako imenovani vohunski satelit, ki bi s televizijsko kamero snemal zemeljsko površino. Pravijo, da bi bil tak satelit črno prepleškan in bi ga ne bilo mogoče opaziti. V tej zvezi je neki ameriški strokovnjak

izrazil domnevo, da so ruski znanstveniki že istrelili tak satelit, ker je bilo lani septembra slišati skrivnostne signale, katerih vira niso mogli ugotoviti. Resni znanstveniki ne izključujejo možnosti, da so ti šumi prihajali od drobnih meteoritov.

V vesoljskih napovedih za letošnje leto je šla nemara najdlje ameriška revija »Electronic News«. Pisala je o izstrelitvi posebnega vojaškega satelita »Mole«, ki bi lahko odstreljeval katero koli točko na zemeljski obli, pogonsko silo pa bi mu dajal atomski reaktor.

Največja kronika škandalov

Britanski aristokrati niso bili kdo ve kaj veseli, ko je izšel trinajsti zvezek zbirke »Complets Peerage« (»Vse plemstvo«), kajti to obsežno delo, katerega prvi zvezek je izšel leta 1884 in ki obsega doslej že 15.000 tiskanih strani, ne poroča samo o junaških delih angleških aristokratov, marveč tudi o zločincih plemenitega rodu, o njihovih pustolovčinah in fantastičnih popatkih.

Pet zgodovinarjev, ki so doslej urejali to zbirko, se ni prav nič oziralo na čustva ali morebitni odpor še živečih potomcev in sorodnikov nekdanjih z'očincev, pa čeprav so to principi in knezi, marveč je navajalo le suha zgodovinska dejstva.

V poglavju o »Queensberryjih«, enem najstarejših znanih angleških rodov, je zapisano, da je neki član tega rodu v navalu besne jeze pekel svojega kuharja živuga na ražnju. Skoraj ob istem času je neki drug član tega rodu ubil svojega

osebnega služabnika in je bil zato obsodjen na smrt. Pod vislice se je peljal v svoji najlepši kočiji, ki so jo vlekle trije pari belcev, krvniku pa je tik pred izvršitvijo sodbe izročil svileni vrv.

V tej knjigi pa niso opisana samo strahotna dejanja, marveč tudi najbolj neverjetne ljubezenske zgodbe, seve popolnoma po resnici. Grofica Castlemaine je tako pogosto in tako hitro menjavala svoje ljubimce, da so se kralj Karel II. in dva plemenita lorda srdito spopadli zaradi očetovstva, ko se je grofici rodila hči Ana.

Lepa vdova lorda Primrosa je vztrajno odklanjala snubljenje Earla of Stair, zato je ta kar na lepem vdrl v njeno spalnico, stopil k oknu in skozenj pomahal mimo dočim. Tako je lordka morala reči »da«, če se je hotela izogniti javnemu škandalu in zasmehu.

Ta zbirka ovrže in postavi na laž ali v čudno luč tudi marsikatero bajko o izvoru lordovstva in sploh plemstva. Ena izmed kneginj Chandos je začela svojo kariero kot žena kravjega hlapca, ki jo je na trgu prodal knezu za vrečko srebrnikov. Prav tako je zavil v meglo tudi začetek in izvor sedanjega bogastva plemenitaških hiš. Cumberlandski vojvoda, brat kralja Jurija I., je plačal nekemu zakonskemu možu iz rodu Earl 10 tisoč funtov, ko ga je ta zalotil v ljubezenskem razmerju s svojo ženo, richmondski lord pa je rešil svojo rodbino finančnega zloma s tem, da je oženil svojega sina s trinajstletno hčerko nekega lorda. Nevestin oče je obljubil, da bo na dan poroke pozabil velike igralske dolgove ženinovega očeta.

Še več takih in podobnih grenkih zgodbic vsebujejo dosednji zvezki »Complets Peerage«, vse pa kaže, da ta knjižna zbirka še ni končana...

Pogledi so uprti v vesolje

Ob nedavni tretji izstrelitvi ameriške rakete z umetnim satelitom »Pionir«, ki naj bi dosegel Mesec, so se spet začele množiti domneve o tem, kako daleč je dan, ko bodo tudi ljudje krenili v vesolje. Londonški »Daily Express« je v tej zvezi objavil koledar, v katerem predvideva nadaljnje osvajanje vesolja. Koledar je takšenle:

1958 — še nekaj ameriških, brzkone pa tudi sovjetskih raket bo izstreljenih na Mesec, da bi zvedeli več o vesolju.

1959 — Izstreljeni bodo veliko večji sateliti. Nekateri bodo imeli posrebrene balone, da bi jih laže videli. Satelite bodo poskusili spraviti nazaj na Zemljo.

1960 — Sateliti z instrumenti, ki bodo dajali podatke v vojaške namene, bodo krožili okrog Zemlje. Ljudje bodo leteli v raketah, na Zemljo pa se bodo vrnil s posebnimi padali.

1961 — Stroj, ki ga bo upravljal človek, bo dosegel hitrost 20 tisoč milj na uro.

1962 — Satelit, ki je krožil okrog Meseca (brez človeka), se bo vrnil na Zemljo.

1964 — Poskusili bodo izstreliti satelit, v katerem bodo ljudje, in ga spraviti nazaj na Zemljo.

1965 — Vzletela bo prva raketa na atomski pogon, s tem pa bodo ustvarili tudi pogoje za polete na druge planete.

1968 — Raketa brez ljudi bo pristala na Mesecu, spet vzletela in se vrnila na Zemljo.

1975 — Človek bo skušal upravljati raketo, ki bo letela okrog Meseca.

1978 — Človek se bo naposled skušal izkrcati na Mesecu.

Hormon mladosti

Spričo napredka medicine in izboljšanih življenjskih razmer se je zlasti v našem stoletju v mnogih deželah občutno podaljšala povprečna življenjska doba. Znanstveniki proučujejo možnosti za podaljšanje življenja. Mnogi menijo, da ni več daleč čas, ko bodo ljudje v normalnih razmerah živeli 95 ali celo sto let. Uspeh, ki ga je dosegel profesor harvardske univerze Williams pri večletnih raziskavah in poskusih z žuželkami, je pomemben napredek v prizadevanju, da bi človek ostal čim dlje časa mlad.

Williams je spoznal, da bube žuželk izločajo tako imenovani hormon mladosti. Neki žuželki je dajal dlje časa injekcije tega hormona, podaljšal s tem njeno mladostno razvojno dobo in tako zaustavil naravni biološki razvoj.

Potem ko je izločil ta hormon mladosti iz žuželk, je začel snov kemično sintetizirati. Po njegovem mnenju pomeni poskus odločilno stopnjo v raziskavah, ker bo lahko morda že v bližnji prihodnosti preizkusil ta hormon tudi na ljudeh.

200.000 žrtev brodolomov

Statistični podatki povedo, da zahtevajo brodolomi na morju vsako leto povprečno po 200.000 žrtev, ker brodolomcem včasih niti najmodernejša tehnika ne more priskočiti o pravem času na pomoč. Čeprav imajo malone vse oceanske ladje moderne pripomočke (radarje in drugo), se vendarle primeri več nesreč, kot si običajno mislimo. Svetovni tisk po navadi na široko piše o letalskih nesrečah, o neugodah na morju pa beremo sorazmerno znatno manj, dasi izgubi povprečno na leto življenje zaradi brodolomov okoli 200.000 ljudi. Mnogi teh ljudi bi preživeli katastrofo, če bi le bile reševalne metode dovolj proučene in če bi bili ljudje bolj pripravljeni na morebitne nesreče.

Znani francoski zdravnik dr. Aury in

njegov pomočnik Baubart sta proučevala reševanje brodolomcev teoretično in praktično. Rezultati njihovih raziskav so kaj zanimivi. Morska voda človeškemu življenju ni nevarna, če je ne popijemo na dan več kot pol litra, seveda le v obdobju petih dni. Osnovno pa je: brodolomci bi morali takoj začeti piti morskovo vodo, nikakor ne bi smeli čakati, da jih žeja prisili k temu. V dneh, ko so brodolomci v »orehovitih lupinah« sredi oceana, bi morali biti dovolj spretni, da bi si znali ujeti ribe, katerih sok bi uživali, dokler ne bi dočakali dežja. Angleži so dolgo nasprotovali tej teoriji, zdaj pa se že zdi, da so jih francoske izkušnje prepričale, kajti vključili so francosko teorijo o reševanju brodolomcev tudi v učne načrte angleških pomorskih šol.

ta in da delata skupaj v železarni. Denar, ki sta ga poslala, je mater nazadnje le prepričal, da sta na dobri poti. Vendar še zdaj tu in tam potočijo kako solzo, govori pa vsak dan o očetu in Tebi.

Bosta prišla na pomlad? Mati za trdno pričakuje, da boš prišel vsaj Ti, kakor si obljubil; jaz pa mislim, če je dobro tam, kjer si, je bolje, da ostaneš. Če prideš, mi prinesi svileni ruto! Oče so mi jo obljubili, a poslali je niso.

Mati se lepo zahvalijo za denar. Rekli so še, naj Ti pišem, da nam ni taka sila, da bi si Vidva morala pritrgovati. Če teško delata, morata tudi dobro jesti. Očeta in Tebe pozdravljajo in želijo, da prideta za veliko noč domov. Božični prazniki so bili žalostni, ker Vaju ni bilo. Bila je zares tiha noč.

Želim Vama vsi skupaj srečno Novo leto in Vama kliče: Na svidenje! Ne pozabi na ruto! Lahko je rdeča ali pisana.

Tvoja sestra Štefka

Se tole: Mati so še naročili, da paziš na očeta. Če ga pozimi kdaj preveč srknejo, gredo brez klobuka in tople suknje na sneg pa se prehladijo. Pozdravi strica Lenarta, teto Greto in oba bratanca!

Srečno!

Dvakrat sem pismo prebral, se slekel in padel v posteljo. Vedel sem, kako prav sem storil, da jim o očetu nisem pisal resnice, vedel pa tudi, da zares ne morem do-

mov, dokler ne izvem, kje je oče; še več: dokler očeta ne pripeljem domov! Bolj kot prej mi je bilo jasno, da se oče hoče odtrgati od Strmca, od matere. Morda mu je odpust iz rudnika celo dobrodošel, da je lahko zapustil Strmec. Ni pretrgal z Molanko, kakor smo mislili. Vse trdneje sem bil prepričan, da je njegov odhod, pravzaprav beg iz Donawitza v zvezi z Molanko. Toda kam je šel? Nazaj v Jugoslavijo gotovo ne, tam ne bi dobil dela. Kje je tedaj? Vsiljevale so se mi najbolj hude misli, odganjal sem jih, a vračale so se še hujsje. Boril sem se z njimi, dokler me spanec ni rešil mučnega ugibanja.

Ko sem se zbudil, je bil že dan. Začudil sem se, da je bila Amonova postelja prazna. Ob nedeljah ni nikoli šel nikamor brez mene. Skupaj sva se opravila, pozajtrkovala in šla v Leoben ali kam drugam ter se vrnila šele za kosilo. Čeprav ni govoril, mi je bilo prijetneje, kakor če bi bil hodil sam ali s kom, ki ne zna našega jezika. Vsaj jaz sem lahko govoril in vedel sem, da me Amon posluša in razume. Je že tako pozno, da se je oblekel in šel, mene pa pustil?

Bil sem nejevoljen. Torej se bom moral do obeda dolgočasiti s tetinima dečkoma, ki ju prav toliko razumem kot samo teto, ali pa poslušati stričeve pridige o tem, da se moram čimprej naučiti nemškega jezika.

Dvakrat sem prebral Štefkin pismo, po-

Kje ste, Lamužovi?

Anton Ingolič

17

Podobno je tekel pogovor pri sosednjih mizah, kakor sem sklepal po posameznih besedah, ki so mi od tu in tam udarile v uho. Bilo je hrupno, ženketale so čaše, a pravega veselja ni bilo. Šele ko se je tam iz kota oglasila harmonika — vlekel jo je prav tak stavec, kakor so sedeli pri najini mizi — in ko je dobro prleško vino nem vsem stopilo v glavo, se je oglasila tudi pesem. Vendar je tudi v najbolj prešerni pesmi bilo na dnu nekaj žalostnega, trpkoga. Koroški fužinarji so bili v mislih pri nekdanjih poljanskih fužinah in pri življenju, ki so ga živeli v domačem kraju, jaz pa sem bil na Strmca. Kako samotno je bilo materi za božič, brez očeta, brez mene, kako samotno ji je nocoj! Kako bi ji šele bilo, če bi vedela vso resnico?

Kmalu po polnoči sem se dvignil. »Kam, Marko?« me je zdrževal Rebernak. »Sedi, pij! Bolje, da si z nami, samotna ubija. Vem, dobro vem.«

Malo sem res še posedel, potem me ni mogla zadržati nobena beseda več.

Po najdaljši poti sem se odpravil na sta-

novanje. Oster krivec mi je ohlajal vročo glavo, treznil misli in podil domotožje, ki me je v krčmi med domačimi ljumi zgrabilo s tako silo, da bi se bil najrajši razjokal ali se napotil peš domov. Zunaj v mrazu in snegu sem bolj in bolj spoznaval, da se ne morem vrniti prej, preden ne najdem očeta. Moram ga najti, moram mu odpreti oči! Dve, tri leta morava trdo delati, skromno živeti in pošiljati materi prihranke. Dve, največ tri leta, kakor pravi Rebernak.

Ko sem stopil v sobo, ki sva jo z Amonom imela pri stricu Lenartu, je Amon glasno smrčal na svoji postelji, na moji pa je ležalo pismo.

Očeto! sem pomislil prvi trenutek. Ne, pisava ni bila očetova. Šele ko sem ga vzela v roke, sem jo spoznal. Bila je Štefina. Torej pismo od doma! Prvi glas s Strmca, čeprav sem jaz pisal že dvakrat, enkrat pa poslal denar in ga bom čez nekaj dni drugič.

Spustil sem se na posteljo in strgal ovitek.

Dragi brat!

V začetku svojega pisanja Ti moram sporočiti, da so mati prve dni po Tvojem pobegu mnogo prejokali. Tolažila sem jih, da se ne boš izgubil, ker si že ve'ik, in da jih ne boš pozabil, ker še nisi do ušes zatrapan v kako frkljo. Nekoliko so se pomirili šele, ko si pisal, da si našel oče-

Naš gozd v bodoče

Kakor vsa znamenja kažejo, je z letom 1958 minila doba naraščajoče konjunkturo v lesnem gospodarstvu in na lesnem tržišču. Cena lesa je padla za eno tretjino in kakor izgleda, se ne bo tako kmalu popravila ali pa zboljšala. Bolj verjetno je, da bo prišlo letos še do nadaljnega padca cene lesa.

Strogo gospodarsko gledano moramo torej reči, da bo imel les v bodoče za kmetijo še večjo vrednost, kakor jo je imel v zadnjih letih. Zakaj?

Odgovor na to vprašanje je zelo enostaven. Vsaka naših kmetij potrebuje letno gotov znesek denarja, ki ga mora dati gozd. Ob visoki ceni lesa ga je bilo treba posekati manj. Sedaj pa, ko je cena padla, ga bo za dosego istega zneska oz. izkupička iz gozda treba posekati več. Na sedanji stopnji gospodarstva v gozdu po naših varah pa je letni prirastek v gozdu še zelo nizek. Če bo treba v bodoče v gozdu več sekati, bomo morali seveda v gozdu bolj premišljeno gospodariti, se pravi vzgajati gozd in sekati les tako, da se bo istočasno večal tudi letni prirastek v gozdu. Drugače bo lesa v gozdu marsikje zmanjkalo.

Stvar vsakega kmeta posebej, stvar naše vasi in kmetijskih strokovnih organizacij je, da se bodo v bodoče v povečani meri kot doslej posvetili zboljšanju gospodarstva v kmečkem gozdu. Na kmetovalcih samih pa v prvi vrsti leži, da bodo za to področje kmetijske pospeševalne službe pokazali več zanimanja, kakor so ga doslej. Prav v smotrnem gospodarstvu je pri nas v veliki meri ključ za uspešno nadaljnje kmetovanje.

Delo v gozdu in potreba strokovnega znanja

Gozdarsko delo bi bilo najenostavnejše, če bi imeli neomejene površine pragozdov. V tem primeru bi morali potrebno količino lesa samo posekati in prepeljati do potrošnika. Vse delo bi lahko opravili s priložnostnimi nekvalificiranimi delavci. Takih gozdov pa v Evropi že davno ni več na omembe vrednih površinah. Zato moramo gozdove smotrno gojiti in jih izkoriščati tako, da si zagotovimo neprekinjeno oskrbo z lesom.

Kako izvršimo to nalogo, najlažje ponazorimo z namišljenim, takozvanim »normalnim« gozdom. Zamislimo si čist smrekov gozd na površini 100 ha, v katerem raste drevje 100 let od zasaditve do poseka. Če želimo vsako leto posekati enako količino lesa, nam je jasno, da lahko posekamo gozd na površini 1 ha.

Rast in posek »normalnega gozda« bi se odvijala od enega roba proti drugemu v 100 letnih stopnjah. Ker bi opisovanje del v stotih starostnih stopnjah trajalo pre dolgo, združimo enoletne v štiri starostna razdobja po 25 let, od katerih zavzema vsako po 1/4 površine.

Štiri starostna obdobja gozda . . .

V prvem starostnem razdobju je gozd visok od 0 do 6 metrov. Debelca pa imajo do 6 cm premera, kar daje komaj nekaj kolja. S to površino imamo mnogo dela in sicer: nabiranje semena, vzgoja sadik v drevesnicah, pogozdovanje, nega mladja in nega goščavja. Vidimo, da imamo mnogo izdatkov, a le malo dohodkov.

V drugem starostnem razdobju, 25 do

50 let imamo gozd, kjer je drevje visoko od 6 do 13 m, debelo pa od 6 do 14 cm. Na tej površini pridobivamo hmeljevke in drobnejše drogove, ki jih pa lahko vnovčimo samo, če imamo hiter in cenen transport, zato imamo poleg rednega dela — nege goščavja — glavno nalogo izgraditi dovolj gosto cestno omrežje, ki postaja z rastočimi dimenzijami sortimentov čedalje važnejše.

V tretjem starostnem razdobju, 50 do 75 let, je drevje visoko 13 do 20 m in ima od 14 do 22 cm premera. Iz tega lesa dobimo nekaj gradbenega lesa, predvsem za letve, pretežno pa jamski in celulozni les. V gozdu vršimo redčenje, ki terja v tej starosti največ strokovnega znanja in izkušenj.

V četrtem starostnem razdobju, od 75 do 100 let je drevje visoko od 20 do 25 m, na odličnih rastiščih celo čez 30, debelo pa je od 22 do 28 cm. To drevje daje največ hlodovine za žago poleg že prej naštetih drobnejših sortimentov. Tudi v tej starostni stopnji izvajamo redčenje vse do stotega leta starosti, ko sledi končni posek in ponovno pogozdovanje. Les ima že visoke dimenzije, vsled česar zahteva sečnja in spravilo lesa mnogo strokovnega znanja.

. . . in kakšno nego in delo zahtevajo

Oglejmo si dela v posameznih razvojnih stopnjah gozda malo podrobneje. V prvem razdobju — do 25 let smo med drugim na-

šteli: pogozdovanje, nego mladja in nego goščavja. To so na videz enostavna dela, zato se v praksi pogosto izvajajo s premalimi strokovnim znanjem, kar ima dalekosežne posledice.

Pogozdovanje pa je neverjetno zapletena stvar. Pojdimo zopet po primer h kmetijstvu. Nihče pri nas ne skuša namesto jabolčnih sadovnjakov gojiti oranžne nasade, dasiravno so oranže mnogo dražje. Kakor se je jablana tekom tisočletij prilagodila na naša zemljišča in podnebje, tako se je tudi gozdno drevje prilagodilo rastiščem, na katerih prirodno raste. Razlike so le neprimerno manjše in težje zaznavne. Napake pogozdovanja so vidne šele tekem desetletij, ko nasad boleha, ni odporen proti vremenskim vplivom in kar je glavno, ne daje toliko in tako na njegovo mesto pogozden ustrezen sestoj. Iz gornjega vidimo, da pri pogozdovanju ni dovolj izkopati jamice in vanje vsaditi kakršnekolj sadike. Potrebno je temeljito proučevanje tal in podnebni razmer, pravilna izbira drevesne vrste, ki ima ustrezno lokalno poreklo. Le na ta način se lahko izognemo velikim brezuspešnim izdatkom.

Ko je površina pogozdena, prične nega mladja, s čimer označujemo vsa dela, dokler se krošnjice sadik ne strnejo v goščo. To se zgodi, ko dosežejo sadike 1/2 do 1,5 m višine — odvisno od gostote sajenja. V tem času odstranjujemo s površine vse, kar konkurira sadikam: žaniemo travo, robido, razne trajnice in posekamo tu in tam kak grm, ki premočno duši sadike. Vse, kar sadikam ne škoduje, pustimo pri miru. S tem si prihranimo mnogo izdatkov, a nasad se na delno porastli površini mnogo prirodneje razvija, kot na popolni goličavi.

Z nego goščavja označujemo delo, ki ga imamo pri pravilnem usmerjanju gošče, tj. razdobje od časa, ko so se krošnjice strnile, pa do časa, ko so debelca dosegla dimenzije kolov in drobnejših drogov. V tej starosti je nasad najtežje pregleden, zato je delo zamudno in zelo drago. Ne smemo posekati vsega, kar ovira razgled v sestoju, temveč samo tisto, kar ovira pravilen razvoj najlepših drevesc.

V mladih sestojih delamo največ napak

V tej starosti sestoja zagrešimo v naših gozdovih največ napak, bodisi zato, ker take sestoje zanemarimo s tem, da iz njih ne moremo dobiti uporabnih sortimentov, bodisi vsled druge skrajnosti, ko posekamo preveč, s čimer izpostavimo goščavje nevarnosti snežnega pritiska. Premočno zrahljana drevesca pa postanejo vrhu tega še vojnata, kar daje ogromno znižanje kakovosti in s tem dohodkov

v bodočnosti, ko bo drevje zrelo za posek. Ravno v teh delih je pomoč strokovnjakov najbolj potrebna in ima na končni uspeh gospodarjenja odločilen vpliv. Gozdnim posestnikom priporočamo, da iščejo strokovno pomoč pri pristojnih gozdonadzornih postajah.

V dobi drogovnjaka se srečamo z novim strokovnim delom — redčenjem. Drevesa rastejo v višino in debelino, krošnje pa se širijo, vsled česar je v sestoju kmalu pretesno. Pomagati mora gozdar, ki pa ne sme posekati karkoli, v preprosti želji, enakomerno zrahljati sestoj. Potreben je temeljit preudarek in smotrno ukrepanje!

Vemo, da se najhitreje zredi tisti posek, ki najrajši je. Z drevjem je slično. Najhitreje prirašča tisto drevo, ki ima najlepše razvito zdravo krošnjo. Ker nam pa ni samo do kakršnega koli lesa, temveč želimo lep, raven les, brez grč in drugih napak, moramo tak les tudi gojiti. V času, ko so debelca še manj kot 14 cm debela, jih je še od 2 do 3.000 po ha. Če vemo, da je v zrelem gozdu še komaj 300 do 450 dreves po ha, nam ne bo težko naiti

Vedno več traktorjev v kmetijstvu

V letu 1957 je bilo pristojnim organom v državi prijavljenih 14.746 traktorjev. S tem se je njihovo število koncem leta 1957 povečalo na 86.986. Od tega števila jih je 71.217 traktorjev avstrijskega izvora, 11.099 nemškega, 3396 angleškega, 761 ameriškega, 344 češkega in 169 drugega izvora.

tolikšnega števila najlepših drevesc. Od prvega redčenja do končnega poseka je edina skrb dobrega gozdarja, da pospešuje razvoj teh izbranih drevesc in skrbi za njihov nemoten razvoj. Če ne delamo s tem ciljem, temveč sestoj samo enakomerno rahljamo, se izpostavljamu nevarnosti, da bomo posekali prav toliko najboljših drevesc, kakor onih s slabšimi lastnostmi. Če nam potem zraste v gozdu samo 3 do 5 m³ slabega lesa po ha letno, namesto 2 do 3 krat toliko dobrega, se ne smemo čuditi.

Napoved nam ostane še delo v zadnji starostni dobi, tj. zrelem gozdu. Tu vršimo končni posek.

Potrebno je mnogo vedeti o pravilni uporabi in vzdrževanju orodja, če hočemo zmanjšati telesni napor in doseči zadovoljiv delovni učinek. Ko je drevo podrt, nastopi najodgovornejšo opravilo v teku cele proizvodnje: razrezovanje v sortimente ali krojenje. S krojenjem zapečatimo več kot 100 letno razvojno dobo od semena do debela. Zato ni vseeno kakšen sortiment izdelamo iz drevesa: Med drvmi in žagarskim ali furnirskim hlodom je nekajkratna razlika v ceni. Z napačnim krojenjem utrpí veliko izgubo ne le gozd in posestnik, ampak družbeno gospodarstvo kot celota.

tem sem šele vstal, se umil in oblekel. Ko sem hotel oditi, sem zagledal na Amonovi blazini nekake lističe. Stopil sem bližje. Lističi so bili izrezani iz tistih nekaj knjig in časopisov, ki sva jih bila prinesla s seboj. Bili so razvrščeni lepo drug poleg drugega. Sklonil sem se in jih prebral.

Grem dalje po svetu. Pisala muje: »Ne išči me, ne povprašuj po meni!« SESTANEK PRI STRICU. »Na svidenje!« AMEN.

Presenečen sem se ogledal naokoli: zares, Amon je vzel vse, kar je bilo njegovega. Odšel je. Kam?

Še enkrat sem prebral listke.

Že nekaj časa sem čutil, kako mu je bilo teže in teže molčati. Najbrž je tudi videl, da marsikdo ve, čemu si je naložil takšno kazen. Jaz o tem nisem govoril, stric pa seveda ni mogel molčati, še manj teta. Imeli so ga za prismuknjeneža.

Tako, in zdaj je šel. Oče je odšel že prej, zdaj še Amon. Torej sem sam. Stričevi so kot tujci. Snoči prvič sem po dveh mesecih videl domače ljudi in govoril z njimi.

V kuhinji sem našel vse stričeve; stric Lenart je sedel za mizo in kot navadno ob nedeljah bral nemški časopis, teta je pripravljala kosilo, Hans in Karl pa sta se podila po kuhinji in kričala na vse pretege.

»Dobro jutro!« sem pozdravil.

»Morgen,« je ozdravil stric, teta ni rekla nič. »Lahko bi se naučil vsaj pozdravljati,« je rekel stric, ko je videl jezni tetin obraz. »Guten Morgen! se reče. Za nemščino imaš presneto trdo glavo.«

Oglasila se je še teta. Menim, da je rekla nekaj podobnega.

Priskrbim si listine in pojdem po svetul sem sklenil. Med samimi Nemci bom že poskušal z nemščino, tako zabit nisem, marsikaj že razumem, ampak zakaj bi govoril nemški pri stricu, ki je doma s Strmca, in pri teti ki bi se od strica že davno lahko naučila našega jezika? Snoči sem videl, koliko naših ljudi živi v tem kraju. Stric se jih izogiba, ker mu teta gotovo brani, da bi hodil v njihovo družbo, in ker si misli, da je bolje zanj in za dečka, če se drži domačinov, Nemcev. Pojdem in poiščem očeta, gotovo je šel v kak rudnik. Sploh je boljše v separaciji odbirati kamenje, kot nakladati mrzlo železo. Že v Podlogu sem začel v rudniku, rudar bom, rudar! Bežna misel je dozorela v trden sklep. Da, da, čimprej v rudnik!

»Kje si bil snoči?« me je vprašal stric, ko sem brez besede sedel k mizi na svoje mesto.

»Pri Prleku. Povabil me je moj novi vozač Tevžje Rebernak, če ga poznate.«

»Ti nisi rekla, da v tisto krčmo ne hođi? Uradniki in orožniki imajo zapisane vse, ki zahajajo tja. Prišla bo kriza in najprej bodo leteli prleki.«

Seveda je takoj povedal teti, kje sem bil, in potem je še ona padla po meni. Na srečo nisem razumel vsega, kar mi je imela povedati.

Moram od tod. Za denar, kakor ga dajem tu za hrano in posteljo, bom živel tudi drugod.

»Mislim,« sem rekel precej glasno, »da lahko grem, kamor hočem.«

»Dokler si v naši hiši, boš hodil, kamor bom jaz hotel!« me je zavrnil stric. »Nisi v Jugoslaviji, tu v Avstriji je vse strožje, zato pa tudi boljše!«

Še danes poiščem Rebernaka in se pogovorim z njim! Navetoval mi bo, kaj mi je storiti, da dobim potno dovoljenje. Naj je moj oče takšen ali drugačen, nečesa me je le naučil: ne se klanjati gospodi, naši in tuji. Stric pa je copata doma in izven doma. Še paglavca sta lahko delala, kar sta hotela.

»Kaj jima pomaga, da se stari držijo Prleka,« je stric že prešel v svoje modrovanje, »mladina je bila pri Habichtu. Mladina ve, kje je njena bodočnost. Stari Poljanci so bili, kot sem slišal, dobri fužinarji, misli pa počasnih; drug za drugim umirajo, z njimi umira vse tisto, kar so prinesli s seboj, jezik in navade. Fant, če hočeš doseči kaj, se boš moral najprej naučiti nemščine in misliti tako, kot mislijo Avstrijci! Tudi Luka ne bo prišel nikamor. Preveč je svojeglav in še vedno mu roji po glavi ruska revolucija. Sreča

za njega in za nas, da je šel. Orožniki so že povpraševali po njem. Ker ne maram silitosti, ti prepovedujem, da bi hodil k Prleku. Tudi Amonu povej, naj ne zahaja tja!«

»Amona ni več v Donawitzu!« sem vzkliknil z olajšanjem.

»Saj sem rekel, da ni pri pravil!« je dejal stric, ko sem povedal, kaj sem našel na njegovih blazini. »Norec, pravi norec!«

Jaz pa sem bil prepričan, da Amon ni norec, da je norec stric Lenart, ki je za kos črnega kruha zavrgel, kar je lepega prinesel s Strmca in kar je v delavčevi pesti moškega, upornega.

Konec pomladi sem se spustil v jamo. Nisem se bal, vendar me je v grlu tiščalo in srce mi je začel tiskati nekakšen oklep, ko sem s paznikom stopil v dvigalo, v katerem se je že trlo rudanje. Ko sem včasih v Podlogu razmišljal o tem trenutku, sem se videl ob očetu in med znanimi rudarskimi obrazi, zdaj sem bil med samimi tujci. Bilo je, kot da sem padež z neba naravnost v železni koš, v katerem bom vsak čas zdrknil za nekaj sto metrov pod zemljo. Sredi popoldneva sem prišel, poiškal ravnateljstvo, vprašal za delo, dobil delo v nočni izmeni, odnesel svoje stvari v skupno stanovanje, jih zložil v omaro, ki so mi jo dodelili, in takoj prišel sem pred šaft.

(Nadaljevanje sledi)

ANDREJ MOHAR: **Lenčkina trnova pot**

Sonce je naznanja'lo prelep zgodnjevigradni dan in razspelo svoje še slabotne žarke. Obir je več žarel in žarki jutranjega sonca so se bleščeče odbijali od beline snežne odeje, ki je vsa razcefrana pokrivala vrhove in grebene ter strmo padajoča pobočja skalnatih Karavank. Ob njihovem vznožju se je v velikem loku vijugala Drava kot srebrn trak med porajajočim se bledim zelenjem, ki je vse bolj sililo v ospredje in skušalo zakriti sivo-rjave ostanke komaj minule zime. Zvončki so že odzvonili svojo prvo vigradno pesem, rumene trobentice pa so postajale vse bolj glasne in naznanjale lepše in tople dni.

V svojo poezijo porajajočega se življenja pa se je od nekdaj neuglašeno vmešavalo kra-krakanje lačne poljske vrane... Bilo je v času po prvi svetovni vojni. Huda leta so se vrstila in beda ter pomanjkanje sta številne ljudi prisilila, da so se odpravili na pot, da dobijo v bogajme pri dobri ljudeh. Moški in ženske z otroci so hodili od hiše do hiše. Kmetje so radi pomagali, kjer so le mogli. Ta je prosil za kos kruha, drugi za kak groš, spet drugi za večerjo in prenočišče. Dan za dnem so prihajali shirani popotniki. Prenočevali so po hlevih, skednjih in le tu in tam so pri dobrih ljudeh lahko spali tudi v kamri.

In to jutro, ki je bilo še hladno, sta se po stezi pod goro pomikali proti vasi dve postavi — sključena starka in drobno dekletce. Starka je bila ogrnjena s številnimi temnimi kosi oblačila. Na glavi je imela dve ruti, eno zavezano preko čela, druga pa pod brado. Pri hoji pa so ji delali muko čevlji, ki bi jih bilo prisoditi težaku in ne stari ženi. Ob njej se je opotekala deklica, ki je bila vsa premržena. Njena oblečka je bila za ta letni čas vsekaker prelahka. Barvo obleke je bilo le težko ugotoviti, ker je bila vsa preprede-

dela, niso menili, ker niso pričakovali kaj posebnega.

In vendar sta bili prihajajoči potnici za vas nekaj posebnega. Že opoldne se je namreč zvedelo, da so deklico vzeli za svojo pri Bregarju, kjer niso ime'i lastnih otrok. Zvedelo se je tudi, da je deklica stara dvanajst let in da ji je ime Lenčka. Starka je izgubila še isti dan in nihče je ni več videl. Lenčkina usoda je bila s tem zapečaten. Priklenjena je bila na srednje veliko Bregarjevo domačijo, katere lastnika sta bila poznana kot velika skopuha in garača.

Usoda deklice je bila še tem krutejša, ker pri Bregarju ni bila deležna prijaznega sprejema. Nihče dekletu ni več rekel Lenčka. Klicali so jo Lena. Nikdar ji niso nudili otroškega veselja, veselja, ki ga uživajo otroci v srečnem krogu družine. Zgodaj je morala vstajati, pred odhodom v šolo oskrbovati prašiče in pomagati pri živini ter prenašati težka bremena.

Lenin obraz je zgodaj zgubil otroške poteze, postal razbrazdan in starikav. V šoli je bila pridna in je mirno sedela, saj tu se je tudi telesno nekoliko spočila. Posebno nadarjena ni bila, a izredno dobro je znala brati. Šolarji je niso imeli radi, ker je bila zelo uboga.

S štirinajstimi leti je zapustila tudi šolo in od takrat naprej se menda ni več premaknila z Bregarjeve domačije, saj za to tudi ni ime'a nobene prilike. Še v cerkev je niso pustili, saj ji niso kupili nobene lepe obleke. Edino, kar ji je ostalo in kar jo je povezovalo s svetom, so bile stare slovenske knjige, ki jih je odkrila na podstrešju. Skrivoma jih je prebirala in jih čuvala kot dragocen zaklad.

Ob delu in trpljenju je Lena dorasla v mladenko, a ta mladenka ni bila nikdar lepa, nikdar privlačna in nikdar ljubljena. In vendar je bila videti zadovoljna. Skromnosti se je naučila v stalnem ponižanju, v večni neprijaznosti. Krušni starši so jo zaničevali in videli v njej le poceni delovno moč. Nikdar ji niso dali jedi pri pogrnjeni mizi. Vedno je sedela le na nizkem stolčku v kotu kuhinje in jedla iz svoje železne posode z veliko železno žlico. Ob njenem stolčku pa je stala velika skleda za psa, ki so ga imeli pri hiši vsa leta, da je odganjal lisice in zverjad, pa tudi berači se hiši niso radi približali.

Vsega ponižanja Lena ni več čutila. Otopela je v svoji žalostni usodi. Vsak dan je bil zanjo dan novih naporov. V deževnih dneh in v nedeljah je morala pasti tudi živino. In ta čas je bila prav gotovo najbolj srečna. Živina jo je ubogala in se držala bolj skupaj, tako da se je lahko vsa preda'a knjigam, ki jih je eno za drugo nosila s seboj na pašo. Brala je in brala. Na glas jih je prebirala in teklo je kot žlobudrajoči potoček...

Posebno rada je brala pravljice, lepe pravljice, ki so jo povedle v deželo sreče, po dvignile iz vsakdanjega življenja, trpljenja in pomanjkanja. V tej svoji zatopljenosti je bila videti neizmerno srečna. Oči so ji žarele ob neizmernem bogastvu pravljicega sveta, ob blesku in rezkošju pravljicnih bitij, ob pravljicni pravičnosti, kjer vedno zmaga dobro nad zlim.

V pravljicah je našla tisto, kar ji življenje ni moglo nuditi, česar pa si človek na tistem vedno spet želi. Iz pravljicega sveta pa je bila vedno znova spet iztrgana v tegobe krute življenjske resničnosti.

Taka je bila usoda in življenje dekletca, ki je zgodaj okusilo vse težke strani življenja. Nerednosti, pomanjkanje in težka dela so ji zgodaj načela njeno zdravje. Lena je obočela za jetiko, ki je hitro napredovala. V zadnjih mesecih druge svetovne vojne se ji je deževnega dne v jeseni iz ust vllila kri in za vedno je zatisnila oči. Bilo je, kot da bi se poigrala z njeno usodo tudi narava, saj je bilo vse njeno življenje en sam deževen dan. Nikdar ji ni sijalo sonce veselja, nikdar ni bilo v njenem življenju pomladi...

Nekaj vaščanov je razpelo dežnike in v sivem jutru spremljalo izmučeno Lenino truplo na pokopališče. Pogreb je bil hitro opravljen. Nobeno oko žalnih gostov se ni orosilo, le z dežnikov so enakomerno padale debele kaplje in močile zemljo ob grobu. Župnik ji je v slovo spregovoril le par besedi, več tudi ni bilo potrebno, ker tolažbe ni potreboval nihče. Leno je potolažila smrt ter ji dala večer počitek in spanje.

**Z LOČINI OBTOŽUJEJO:
Rablji narodov**

Nedavno je izšla v Kölnu knjiga o nürnberškem procesu proti vojnim zločincem. Iz velikanskega gradiva sta poročevalca Leeb in Heydecker izbrala najpomembnejše dokumente in razgrnila v posebni knjigi strahotno galerijo zločinov nacističnega režima, zlasti pa njegovih vrhovnih oblastnikov od prihoda na oblast do konca na vešalih. V tej knjigi so opisana tudi grozodejstva, ki so se dogajala v koncentracijskih taboriščih in naslednji odlomek je povzet iz poglavja, ki pripoveduje o množičnih moritvah v Osviecimu ter drugih nacističnih taboriščih množičnih pomorov.

In noč in dan so drveli vlaki skozi Evropo in vozili žrtve v uničevalna taborišča. Rudolf Höss, poveljnik pokončevalnega taborišča v Osviecimu, je kot priča v Nürnbergu izpovedal:

»Himmler je zato izbral Osviecim, ker leži prometno najugodnejše.« Hössov nastop v nürnberškem procesu je bil posvečen enemu izmed najmračnejših poglavij novejšje zgodovine.

»In transporti so prihajali?« so ga vprašali.

»Vsak dan dva do trije vlaki s kakšnimi 2000 osebami,« je povedal Höss.

»In ko so transporti prispeli, so morale žrtve odložiti vse, kar so imele na sebi, sleči so se morale do gola, oddati vse vrednote. Je bilo tako?«

»Da!«

Ali ste kdaj spričo svoje lastne družine in otrok sočustvovali z žrtvami?«

»Da!«

John Harlan Amen, ameriški tožilec: »Priča, izpovedali ste že pod prisego. Prosim, poslušajte me, prebral bom vašo izpoved:«

— V Osviecimu sem poveljeval do 1. decembra 1943 in sodim, da je bilo privedenih najmanj poltretji milijon žrtve, ki so jih zaplinili ali sežgali; najmanj še pol milijona je umrlo za lakoto in boleznijo, tako, da bi bilo skupno število žrtve okrog treh milijonov. Med pomorjenimi in sežganimi žrtvami je bilo okrog 20.000 ruskih vojnih ujetnikov. Te so pripeljali v Osviecim vojaški transporti, ki so jih vodili redni častniki in vojaki. Med ostalimi žrtvami je bilo približno 100.000 nemških Židov in veliko število zvečine židovskih prebivalcev iz Nizozemskega, Francije, Belgije, Poljske, Madžarske, Češkoslovaške, Grčije ali iz drugih dežel. Okrog 400.000 madžarskih Židov so samo v Osviecimu pokončali poleti 1944. — Priča, je vse to res?«

Höss: »Da, držil!«

Amen: Zdaj začnem približno na sredi: — Množično ugonabljanje z zaplinjevanjem se je začelo poleti 1941 in se je nadaljevalo do jeseni 1944. Končna rešitev židovskega vprašanja je pomenila: popolno iztrebljenje vseh Židov v Evropi. Junija 1941 sem dobil povelje, naj uredim v Osviecimu moritvene naprave. Tisti čas so bila v generalni guberniji (okupirani Poljski) že tri taborišča: Belček, Treblinka in Volček. Obiskal sem Treblinko, da bi spoznal, kako pokončujejo ljudi. Poveljnik taborišča v Treblinki mi je povedal, da je samo v pol leta pokončal 80.000 žrtve. Uporabljal je plin z ogljikovim oksidom in sodil sem, da njegova metoda ni bila učinkovita. Ko sem torej uredil uničevalnico v Osviecimu, sem začel uporabljati ciklon B, kristalizirano prusko kislino, ki smo jo po majhni odprtini vrgli v morilnico. Trajalo je — pač po vremenskih razmerah — tri do petnajst minut, da smo ljudi v morilnici pokončili. Kdaj so bili mrtvi, smo vedeli po tem, da so nehali vpiti. Čakali smo navadno do pol ure, preden smo odprli vrata, da smo žrtve odstranili. Ko smo trupla izvlekli, so našli posebni oddelki sneli žrtvam prstane in pobrali zlato zobovje. — Je vse to res in točno, gospod priča?«

Höss: »Da!«

Amen: — Neka druga izboljšava nasproti Treblinki je bila, da smo zgradili plinske celice, ki so lahko naenkrat sprejele 2000 ljudi, medtem ko je desetero plinskih celic v Treblinki lahko sprejelo le po 200 ljudi. Žrtve smo pa tako izbirali: dva zdravnika-esesovca sta v Osviecimu preiskovala transporte ujetnikov, ki so prihajali v taborišče. Vsak ujetnik je

moral mimo zdravnika, ki je kar mimogrede izrekel sodbo. Za delo sposobne smo pošiljali v taborišče, ostale smo takoj poslali v morilnico. Nedoljetne otroke smo dosledno pokončevali, ker pač še niso bili dela zmožni. Nema lokrat so skušale ženske skriti malčke pod obleko, ampak če smo jih našli, smo otroke seveda poslali v morilnico. Vse to pokončevanje bi bilo morali opravljati skrivoma, toda gnili smrad, ki je silil k bruhanju in se je širil zaradi neprestanega sežiganja trupel, je prešinjal vso pokrajino in vse prebivalstvo, ki je živelo tod naokoli in vsi so vedeli, da v Osviecimu ugonabljammo ljudi. — Je vse to res in točno?«

Höss: »Da!«

Tri milijone žrtve je navedel poveljnik Osviecima samo za svoje taborišče. A čeprav je imel Osviecim zaradi svoje »železniško-tehnično ugodne lege« posebno veljavo, se je še v nešteti drugih krajih kadilo iz dimnikov krematorjev: električna vozila in tekoči trakovi so obratovali, da so spravljali pomorjence iz plinskih celic v peči za sežiganje mrličev.

Izpoved, kakršna je Hössova, so neizbrisni madeži v zgodovini. Lahko bi navedli še mnogo drugih, toda dejstva so tudi brez takega kopicenja porazna. Samo ena izjava bodi še omenjena, ker je važna v nekem drugem pogledu: razkriva namreč moč, ki so stali v ozadju, in odgrinja poslednje zagrinjalo. To je poročilo Kurta Gersteina, ki je bil visok esesovski funkcionar.

Gerstein je sredi avgusta 1942 srečal v Lublinu esesovskega generala Globocnika. O tem pripoveduje:

»Globocnik je rekel: 'Vsa ta zadevščina je ena izmed največjih skrivnosti, kolikor jih je ta čas, lahko rečem, na skrivnostnejša. Ta čas nam obratujejo trije obrati: Belček ob cesti in progji med Lublinom in Lvovom (največja dnevna zmogljivost 15.000 oseb); Treblinka, 120 km severovzhodno od Varšave (največja dnevna zmogljivost 25.000 oseb) in Sobibor, tudi na Poljskem (največja dnevna zmogljivost 20.000 oseb).«

Nato se je obrnil Globocnik k meni in rekel: 'Vaša naloga je predvsem, desinficirati velikansko kopico tekstila. Vso zbirko tekstila smo pridobili seveda le zato, da imamo oblačila za delavce z Vzhoda, to pa smo prikazali kot požrtvovalnost nemškega ljudstva. V rešnici dajo naše moralne naprave desetkrat ali dvajsetkrat več tekstila kakor zbiranje med nemškimi ljudstvom.'«

»Nato«, pravi Gerstein, »sem razpravljal z najbolj zmogljivimi firmami o tem, kako bi tolikšne kopice tekstila razkuževali v razpoložljivih pralnicah in razkuževalnicah. Saj se je nabralo že kakšnih 40 milijonov kilogramov tekstila, to je 60 popolnih tovornih vlakov. Nikakor ni bilo mogoče spraviti tolikšno količino pod streho.«

'Vaša druga, še dosti bolj važna naloga je,« je rekel Globocnik, »je preurediti naše zaplinjevalnice, ki obratujejo zdaj z Dieslovimi plini, da bo zadeva tekla bolje in hitreje. V mislih imam predvsem prusko kislino. Predvčerajšnjim sta bila tu Hitler in Himmler. Po njunem navodilu vas moram sam povesti tja, nikomur pa ne smem dajati pismenih navodil.'«

Višji esesovski vodja Pfannenstiel je vprašal: »Kaj pa je rekel Führer?«

Globocnik: »Hitreje izvesti vso akcijo!«

Hitlerjev spremljevalec, ministerialni svetnik dr. Herbert Linden iz notranjega ministrstva, je vprašal: »Gospod Globocnik, ali mislite, da je dobro in prav zapraviti cela trupla, namesto, da bi jih sežgali? Za nami lahko pride pokolenje, ki vsega tega ne bi razumelo.«

Nato Globocnik: »Gospoda moja, če naj bi kdajkoli prišlo za nami kakšno pokolenje, ki bi bilo tako mlahavo in mehko v kolenih, da ne bi razumelo naše velike naloge, tedaj je bil seveda ves nacionalni socializem zaman. Jaz nasprotno sodim, da bi bilo treba postaviti bronaste table, na katerih naj bi bilo zapisano, da smo imeli pogum izvesti to velikansko in tako potrebno delo.«

Nato Führer: »Prav, Globocnik. Tako sodim vsekakor tudi jaz!«

(Dalje prihodnjič)

Matej Bor: **Šel je popotnik**

Šel je popotnik skozi atomski vek

in je sanjal,

da je odnesel meč iz muzeja.

Pod njim je pisalo:

Cezarjev.

— Kaj boš z menoj?

— Mu je rekel meč.

— Osvojil mi boš kraljestvo.

Ti si tega vaju.

In res mu je osvojil kraljestvo

tam na obalah atomskega veka,

kajti meč je bil Cezarjev meč

in je bil tega vaju.

Ko pa je popotnik spravil podse celo kraljestvo,

ga je obšel strah,

da ne bi kraljestvo

spravilo podse njega.

Rekel je meču: Brani me.

In meč ga je branil,

kajti meč je bil Cezarjev meč

in je bil tega vaju.

Tedaj pa je popotnik

obrisal kri z njega in ukazal:

In zdaj mi prinesi še srečo.

In meč je šel,

in ga je srečo iz prsi ljudi

in jo nosil pred noge svojemu gospodarju.

Ta pa je hodil po nji

in govoril: Kaj mi bo tujá sreča?

Prinesi mi srečo, ki bo prava,

ker bo samo moja.

Vendar zaman —

kajti meč je bil Cezarjev meč

in ni bil tega vaju.

na s pisanimi krpami. Glavo so ji pokrivali na kratko pristriženi kostanjevi lasje.

Na bose noge je imela nataknjene ponošene lesene coklje.

Počasi sta se pomikali naprej. Njuni pogledi so bili uprti v tla, na stezo negotovosti. Ves čas sta bili molčeči in kazalo je, da se prav nič ne menita za lepote prebujajoče se narave.

In nemi sta šli dalje...

Takih prizorov so bili ljudje tisti čas vajeni in zato se tudi niso posebej menili za prihajajoči. Berači so prišli in zopet odšli, nihče jih ni vprašal za ime in za kraj njihovega bivališča. Govorili so nemško in slovensko. Vsak je dobil svoj kos kruha.

Od časa do časa so se ljudje zaskrbljeni spraševali, kako do'go bo še trajalo to brezupno stanje. Obsojali so vladajoče kroge, ki so kazali brezbriznost do obupnega stanja v deželi. Brezposelnost je naraščala.

Tudi za prihajajočo dvojico se ljudje, ki so bili na polju in opravljali vigradna

Po sledovih šolske komisije v Zilji

Nedolžna slovenska pesem, zapeta od mladih fantov v zilskem vlakcu, je dne 21. t. m. razburila nemške šovinistične duhove... Nihče ni vedel, da bo ta dan tod vozila šolska komisija niti komisija ni slišala pesmi, pač pa je ta pesem povzročila vsaj to, da je javnost zvedela, da je šolska komisija prva dva dni preverjala stanje na šolah v Zilji.

Poskušal sem ugotoviti pot in slediti komisiji v tem najzapadnejšem koncu od Slovencev naseljena zemlja.

Kakor vse kaže, je komisija začela z delom v Melvičah. Ne vem, če jo je kdo opozoril na to, da je prav od tam pred pol stoletjem pričel bičati nevzdržne šolske razmere veliki tribun koroških Slovencev — državni poslanec France Grafenauer. Značilno naključje, da končno po pol stoletju zahtev in terjanja pravic na šolskem področju od strani koroških Slovencev začne ministrska komisija z Dunaja preverjati šolske razmere na Koroškem. Upamo, da je na licu mesta ugotovila, kako pravilno je žigosal pomemčevalni sistem utrakvistične šole France Grafenauer.

To je lahko ugotovila zlasti v dveh nadaljnjih šolah, ki jih je obiskala. Ali ni popolnoma nenaravno in nenormalno, če je morala ugotoviti v Goričah, da so se sicer odjavili slovensko govoreči otroci, da pa še nadalje obiskujejo slovenski pouk nekateri učenci nemško govorečih priseljencev? V Štefanu na Zilji pa je lahko ugotovila tako protinaravnost odjav slovensko govorečih otrok, kakor predvsem tudi nepravilnost zadnjega ljudskega štetja. V Štefanu namreč pri zadnjem ljudskem štetju niso našli nobenega Slovenca, kljub temu pa se je na vprašanje komisije, kdo doma govori slovensko, javila približno tretjina, na nadaljnje vprašanje, kdo razume slovensko, pa še nadaljnja tretjina v razredu navzočih učencev.

Tako mi pripovedujejo šolarji, ko jih ustavim na poti iz šole. Šest jih je in vsi govorijo z menoj v lepi zilščini, poslušam še druge, ki hodijo mimo in slišim samo slovensko govoriti!

Ne vem, ali je učitelj tolmačil komisiji dejansko stanje, ali jo je opozoril, da ne drži številk ljudskega štetja, ali jo je poučil, da sta v bližini Štefana doma buditelja slovenskega ljudstva na Koroškem Urban Jarnik in Matija Majar-Ziljski... Šolarji, ki jih sprašujem, o teh svojih velikih prednikih nič ne vedo, v šoli jim

tega nihče ni povedal, v šoli slišijo samo nemško besedo... Ali je komisija ugotovila to tragiko ljudstva na zapadni narodnostni meji?

In so ji na Čajni, ko si je ogledovala čudovite slike Franca Wievegeta, povedali, da se ta svetovno znani slikar nikdar ni sramoval govoriti v slovenskem jeziku svojih roditeljev, kakor je govorila še vsa okolica za časa njegovih otroških let?

Prihajam po sledovih komisije na Bistrico. Za časa mojega šolanja tam ni bilo v šoli nobenega zgolj nemško govorečega otroka. Danes je stanje sicer nekoliko drugačno, ali nikakor tako, kakršno bi rada imela Südmarka. Prav na Bistrici bi bila komisija lahko ugotovila kvarno in

ZILJSKA BISTRICA

zastupljajoče delovanje te šovinistične organizacije, ki ji ne zadostuje le hujskanevje proti zadnjim ostankom slovenščine v šoli, marveč začne tudi že s hujskanjem proti domačemu jeziku v cerkvi. Ne vem, če ji je učitelj vse to tolmačil; da bi ji bil lahko pokazal resnično stanje, vem, saj je domačin, ki je govoril doma isti jezik kot jaz in se še dobro spominjam, kak lep slovenski jezik je govorila njegova stara mati, ki se je jezila, ko smo se

otroci sankali po bistrškem klanecu in brezobzirno drveli mimo Čivknjaka. Danes pa se sliši, da Südmarka pritiska na Bistrici tudi na učitelje in hoče priznati le tiste za »heimattreu«, ki se ji podredijo... Ali je komisija zvedela tudi to, ne morem ugotoviti.

Prav tako tudi ne vem, ali je komisiji kdo tolmačil nastanek šole v Gorjah. Da je bil to že pred sto leti Matija Majar-Ziljski... Slišim, da se je pri komisiji neka delegacija v Gorjah pritoževala nad novo učiteljico. Le škoda, da komisija pritožiteljev ni dalj časa poslušala, ker bi lahko ugotovila, kakšno nemščino govori in škoda, da jih ni vprašala, kakšne »vzorne« vzgojitelje v šoli so imeli oni, ne da bi se bili kdaj koli pritoževali nad tedanjo vzgojo. Morda bi potem komisija laže ocenjevala ta izraz šovinistične in politične zlobnosti... Hvala bogu pa je čas minil, ko so nekateri učitelji vežbali svoje učence in učenke po Drti v nacističnem orožju in še v marsičem drugem, namesto da bi jih vzgajali v spoštovanju do izročil in jezika ljudstva, ki tam prebiva. Sadove te vzgoje so pokazala ne-

Posebno ugotavljanje manjšine ni potrebno!

(Nadaljevanje s 1. strani)

naše kraje naselili z določenimi nameni in s ciljem, da bi umetno in načrtno spreminjali narodnostno sliko pokrajine, ki je že tisoč let domovina slovenske narodnostne skupine.

Pa še nekaj lahko ugotovimo ob obisku šolske komisije: V zvezi z reševanjem člena 7 državne pogodbe je vedno spet govora tudi o baie potrebnem ugotavljanju manjšine. Kako pa je ta zahteva v resnici neosnovana, pove že dejstvo, da je komisija brez predhodnega povpraševanja ljudstva točno vedela, kje so šole, ki jih poleg nemško govorečih otrok obiskuje tudi slovenska mladina, kakor so za kraje s slovenskim in mešanim prebivalstvom točno in brez posebnega »plebiscita« vedeli leta 1945, ko so ustvarjali dvojezično šolstvo.

Prav v tej zvezi pa je zelo zanimivo najnovejše stališče prosvetnega ministva na Dunaju, ki izjavo predstavnika jugoslovanskega zunanjega ministva, češ da v šolski komisiji ni nobenega predstavnika koroških Slovencev, zavrača s trditvijo, da je eden izmed sremljevalcev komisije slovenskega materinega jezika.

stvarna in krivična iznašanja delegacije ki ji upam komisija ni nasedla.

Ko grem naprej po sledovih komisije se vprašujem, ali je na poti skozi Podk'oster in Brnco opazila, kako se zajeda med domače kmečko prebivalstvo tuja industrija s tu'erodnim človekom? V Južnem Tiroolu se nemška manjšina upravičeno bori proti doseljivanju tujega kapitala in tujega človeka! Zakaj pri nas drugo merilo, zakaj slovenskemu človeku ob tem gospodarskem pritisku ne priznati nemožnost tako imenovane »svobodne« odločitve?

Če je komisija imela tozadevno odprte oči, potem je morala v Diči vasi, kjer se je na koncu svojega potovanja po Zilji zglasila, ugotoviti nenaravnost in protinaravnost odjav otrok, ki so vsi brez razlike — neop'avljeni in odjavljeni — navdušeno zapeli slovensko pesem, ki jih jo je naučila mati, ki jo še vedno prepeva ob zibelci in v domači hiši, le v šoli naj bi utihnila, če to želijo nekulturni nestrpneži...

Komisija baie ugotavlja le pedagoško plat vprašanja... Ali je prav v tem primeru spoznala protinaravno vsem pedagoškim pravilom nasprotujoče stanje po naših šolah?

S tem je ministvo priznalo, da zadostuje za pripadnost k slovenski narodnosti in skupini objektivni znaki kot n. pr. znanje slovenščine, kar pomeni, da je ugotavljanje manjšine na osnovi objektivnih znakov in dejanskega stanja možno in so teorije o načelu priznavanja v obliki pravice staršev ali ugotavljanja manjšin potom plebiscita v danih razmerah neuporabne. Če je komisija pri svoji inšpekcijski dvojezičnih šol dosledno upoštevala take objektivne znake in si bo niene ugotovitve osvojilo tudi prosvetno ministvo potem smo nrepričani, da pravična rešitev tako šolskega vprašanja kakor tudi vseh drugih določil člena 7 ne bo težka.

Proizvodnja nemških avtomobilskih tovarn

Šest velikih nemških avtomobilskih tovarn, namreč Volkswagenwerk, Opel, Daimler-Benz, Ford, Auto-Union in Borgward, je preteklo leto proizvedlo skupno 1.115.796 osebnih avtomobilov in kombi-vozil. V primeri s prejšnjim letom je proizvodnja narasla za več kot 34 odstotkov. Vseh šest avtomobilskih podjetij je izvozilo 677.612 tovornih vozil.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženje ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 31. januar:

I. program: 8.00 Popevke — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.00 Pozdrav nate — 16.20 Mladinska oddaja — 16.45 Iz parlamenta — 18.15 Veselo zapojmo in zaigramo (slov.) — 20.15 Pustna oddaja — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.

II. program: 8.20 Zabavni spored — 11.00 Ljudske melodije — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 16.00 Šnanski zvoki — 17.10 Lepa pesem — 17.40 Narod in domovina — 20.15 Sladki strup zvokov.

Nedelja, 1. februar:

6.10 Vesele melodije — 7.30 S permijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Jutranje melodije — 11.30 Veselo petje — veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba — 19.00 Šport — 20.10 Kdo je storilec — kriminalna uganka.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 9.00 Operni koncert — 15.00 Operni koncert — 16.00 Plesna glasba — 16.30 Popevke — 18.00 Melodije z vsega sveta — 19.45 Oddaja zveznega kanclerja — 20.00 Zaspil, moj otrok, zaspil.

Ponedeljek, 2. februar:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zaniski iz domovine — 14.00 Poročila, objave, Kdo ve? (slov.) — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Marijine pesmi (slov.) — 20.15 Fatty Georges s svojimi solisti.

II. program: 8.20 Zabavne melodije —

15.30 Ciganski zvoki — 16.30 Vesele notice — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Zabavna glasba — 19.40 Pustni otroci.

Torek, 3. februar:

I. program: 8.00 Narodna glasba — 8.45 Zakaj imate preveč apetita — 14.00 Poročila, objave, Kulturni koledar (slov.) — 16.00 Zabavna glasba — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 Evropsko prvenstvo v umetnem drsanju na ledu — 20.30 F. Mendelson-Bartholdy: Paulus, oratorij.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 15.30 Od melodije do melodije — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Avstrijska zabavna glasba — 17.55 Samo zate — 20.00 Pisan večer — 21.00 Štirje proti štirim.

Sreda, 4. februar:

I. program: 8.00 Pesmi iz povesti iz domovine — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave, Kar želite, zaigramo (slov.) — 14.45 Glasba za mladino — 15.45 „Me-

Iščem žensko z dežele, ki bi pospravljala sobe in pomagala v kuhinji. — Penzion Miškulnik, Podjerkberk, pošta Škofiče — Schiefing.

phisto“, vesela zgodba — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 17.55 Veselo in zabavno — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Zivljenje polno glasbe: Friedrich Schröder.

II. program: 8.20 Za zabavo — 15.30 Za ljubitelje popevk — 16.30 Zabavno in za razpoloženje — 17.55 Za vesel delopust — 19.30 „Komisar Schimmelpilz“, igra.

Četrtek, 5. februar:

I. program: 8.00 Zvenec filmsko platno — 14.00 Poročila, objave, Pust na slovenskem (slov.) — 15.45 Poti in ovinki k uspehu — 17.10 Popoldanski koncert — 18.15 Oddaja za delavce — 18.30 Mladinska oddaja — 20.15 Lovska ura — 21.00 Zveneca alp-ka dežela.

II. program: 8.10 Glasba na tekočem traku — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Za-

RADIO PROGRAMI

ljubljenе gosli — 17.55 Zabavna in plesna glasba — 20.00 Zveneci filmski magazin — 21.00 Operni koncert.

Petek, 6. februar:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 8.45 Pesmi in narečje s Koroške — 14.00 Poročila, objave, Akustični mladinski list (slov.) — 15.45 Mojega ljudstva lepa domovina — 19.00 Zgrabi srečo — 20.15 „Basovo življenjsko delo“, slušna igra.

II. program: 8.20 Zabavna glasba — 15.30 Bilo je nekoč — 16.30 Melodije Hansa Löhra — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Plesna glasba — 19.30 Humor v avstrijski narodni pesmi — 20.00 Pozdrav z Dunaja.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 31. januar:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Mladina poje — 10.10 Pesmi tujih narodov — 10.35 Zabavni kaleidoskop — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Domači napevi izpod zelenega Pohorja — 13.30 Skladbe za razne instrumente — 14.30 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 16.30 Za ljubitelje popevk — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.15 Godba na pihala — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino.

Nedelja, 1. februar:

6.00 Veder nedeljski jutranji pozdrav — 7.35 Godba na pihala — 8.00 Otok zakladov, igra — 9.00 Zabavna matinea — 10.30 Tako so peli naši partizani — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.40 Majhni zabavni ansambli — 16.30 Zbori in samospevi — 17.30 Pogodba o govedini — igra — 18.14 Vedri zvoki — 20.00 Halo, halo — izberite popevko.

Ponedeljek, 2. februar:

5.00 Jutranje melodije — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 Iz orkestralne glasbe — 9.00 Pisani zvoki z Dravskega polja — 9.20 Poje

mešani zbor glabene šole — 11.35 Straussovi valčki — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Nastopajo Logarski fantje — 13.45 Ciganski napevi — 16.00 V svetu opernih melodij — 18.45 Od Splita do Dubrovnika — 20.00 Pisan spored zabavnih melodij.

Torek, 3. februar:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Zborovske skladbe srbskih skladateljev — 8.40 Potopisi in spomini — 10.45 Za dom in žene — 11.00 S popevkami po Evropi — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Zabavna ruleta — 13.55 Pisana vrta narodnih — 14.15 Zanimivosti — 14.30 Voščila — 16.00 Za glasbene ljubitelje — 18.00 Družinski pogovori — 21.00 Odpustljivi greh — igra.

Sreda, 4. februar:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Lahka glasba — 9.00 Jezikovni pogovori — 10.10 Znani pevci — znane popevke — 11.15 Pesmi raznih narodov — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Igrajo tamburaši — 16.00 Koncert po željah — 17.30 Makedonski plesi in pesmi — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 Mozart: Don Juan; 1. dej.

Četrtek, 5. februar:

5.00 Pisan jutranji spored — 8.40 Potopisi in spomini — 9.00 Godala v ritmu — 10.10 V domačem tonu — 11.00 Za ljubitelje popevk — 12.15 Kmečka univerza — 14.30 Voščila — 16.00 Iz albuma priljubljenih ritmov in popevk — 17.10 Glasbene uganke — 18.45 Otroška paraliza — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in popevk — 20.50 Pojo ljubezni moje Vam nesreče...

Petek, 6. februar:

5.00 Jutranji glasbeni spored — 8.05 Operne uverture in arije — 11.00 Za dom in žene — 11.25 Od polke do calypsa — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Pozdrav iz Slavonije — 13.45 Zabavni zvoki — 15.40 Iz svetovne književnosti — 16.00 Petkovo glasbeno popoldne — 17.25 Melodije od tu in od tam — 18.00 Radijski leksikon — 20.55 Melodije iz glasbenih revij in filmov.